

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK

Information om språkvalet

Vilken information anser lärare att blivande språkvalselever behöver för att kunna göra ett välgrundat val av språk?

Cecilia Blomvik

Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	LAU 925
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt 2015
Handledare:	Staffan Stukát
Examinator:	
Rapport nr:	VT15 IPS LAU925:9

Abstract

Examensarbete: 15 hp
Program och/eller kurs: LAU 925:2 VAL
Nivå: Grundnivå
Termin/år: Vt 2015
Handledare: Staffan Stukát
Examinator:
Rapport nr: VT15 IPS LAU925:9
Nyckelord: moderna språk, språkval

Syfte

Syftet med detta arbete är att undersöka hur lärare i moderna språk går till väga när de informerar eleverna inför valet av språk, samt vilken ytterligare information de anser att eleverna kan behöva för att göra ett välgrundat val.

Metod

Undersökningsmetoden i detta arbete är kvalitativa intervjuer. Respondenter är fyra lärare i moderna språk, som arbetar på fyra olika grundskolor, varav två kommunala skolor och två friskolor.

Resultat

Undersökningen visar att valet av modernt språk som eleverna gör i grundskolan främst influeras av sociala faktorer, såsom påverkan från människor i elevernas omgivning. Även möjligheter och önskemål att resa till målspråksländerna har ett stort inflytande över beslutet.

Lärarna i undersökningen är alla överens om att det är viktigt att eleverna får likvärdig information och de anser också att det är viktigt att eleverna får höra och prova att använda de olika språken under informationsstunden. Vilken information föräldrarna får varierar kraftigt från en skola till en annan och vilka källor till information om språkvalet som används (till exempel från Skolverket och Utbildningsradion) varierar också stort mellan skolorna.

Tre av de fyra respondenterna skulle vilja nå föräldrarna mer än de gör i dagsläget. Tre av dem anser också att eleverna skulle vinna på att få möjlighet att prova-på språken under en lite längre period innan de väljer.

Förord

Jag vill tacka mina respondenter för att de tog sig tid att berätta för mig hur de ser på de frågor jag ville undersöka.

Jag vill även tacka min handledare, Staffan Stukát, för hans kunniga råd under skrivandeprocessen.

Till sist, ett stort tack till min sambo, för hans givande praktiska synpunkter, baserade på hans egna erfarenheter inom uppsatsskrivande.

Innehållsförteckning

1. Inledning och problemområde	5
2. Syfte och frågeställningar	6
2.1 Studiens syfte	6
2.2 Frågeställningar	6
3. Litteratur och tidigare forskning kring språkvalsinformation	7
3.1 Begreppsdefinitioner och officiella bestämmelser kring språkvalet	7
3.2 Vad säger styrdokumentet och andra officiella dokument?	8
3.3 Informationskällor att tillgå för att informera inför språkvalet	9
3.3.1 Information från Skolverket	9
3.3.2 Övrig skriftlig information	11
3.3.3 Övrig digital information	11
3.3.4 Prova-på-kurser	13
3.3.5 Närstående informerar	13
3.4 Tidigare forskning	14
3.4.1 Faktorer som påverkar elevernas val av språk	15
3.4.1.1 Inställningar till studier i moderna språk	15
3.4.1.2 Föreställningar om språken	16
3.4.1.3 Påverkan från kamrater och familj	17
3.4.1.4 Önskan att resa till något av målspråksländerna	17
3.4.1.5 Kulturella faktorer	18
3.4.1.6 Etniska faktorer	19
3.4.1.7 Socioekonomiska faktorer	19
3.4.1.8 Genusfaktorer	19
3.4.2 Vilken information skulle eleverna behöva?	19
3.4.2.1 Information från skolan till eleverna	20
3.4.2.1.1 Allmän information	20

3.4.2.1.2 Ämnesövergripande information om språkets användbarhet	21
3.4.2.1.3 Skol- och utbytesresor till målspråksländer	22
3.4.2.1.4 Information om meritvärden och meritpoäng	22
3.4.2.1.5 Andra modeller för att informera eleverna	22
3.4.2.2 Information från skolan till föräldrarna	23
3.5 Summering av kunskapsläget	23
4. Metod	25
4.1 Val av metod	25
4.2 Val av undersökningsgrupp	26
4.3 Utformning av intervjuerna	26
4.4 Intervjufrågor	27
4.5 Forskningsetiska aspekter	27
4.6 Genomförande	28
4.7 Bearbetning av data	28
4.8 Undersökningens tillförlitlighet	29
5. Resultat	30
5.1 Vilka faktorer anser du påverkar eleverna när de väljer språkval?	31
5.1.1 Sociala faktorer	31
5.1.2 Resande och etniska faktorer	32
5.1.3 Genusfaktorer	32
5.1.4 Kulturella faktorer	33
5.1.5 Föreställningar om språken	33
5.1.6 Sammanfattning	34
5.2 Vilken information får de blivande språkvalseleverna som du möter?	34
5.2.1 Intervju med Anna	34
5.2.2 Intervju med Anders	36

5.2.3 Intervju med Karin	38
5.2.4 Intervju med Tania.....	39
5.2.5 Sammanfattning och jämförelser mellan skolorna	40
5.3 Hur skulle du vilja förändra och förbättra upplägget av den information eleverna får?	41
5.3.1 Nå ut till föräldrar mer	41
5.3.2 Tidigarelägga informationen	42
5.3.3 Prova-på	42
5.3.4 Dela ut en enkät till eleverna inför informationstillfället	43
5.3.5 Besöka en befintlig språkvalslektion	44
5.3.6 Sammanfattning	45
6. Diskussion	46
6.1 Resultat i förhållande till tidigare forskning	46
6.1.1 Faktorer som lärarna anser påverkar eleverna vid deras val.....	46
6.1.2 Information som de blivande språkvalseleverna får	48
6.1.3 Information som de blivande språkvalseleverna skulle behöva	49
6.2 Pedagogiska implikationer och förslag till förändringar	50
6.3 Förslag till fortsatt forskning	52
6.4 Avslutande ord	52
Referenslista	53
Bilaga: Intervjuguide	56

1. Inledning och problemområde

Ett viktigt val eleverna ställs inför under sin tidiga skolgång är vilket språk de ska läsa inom ramen för språkvalet i årskurs 6 till 9. Det är ett av de första valen inom utbildningens område där eleverna aktivt är med och tar ett medvetet beslut. Några år tidigare har familjen valt vilken skola eleven ska gå i, men det valet är oftast de vuxnas val. Snart ska många elever tillsammans med sina föräldrar välja vilken 6-9- eller 7-9-skola de ska fortsätta sina studier på (om de inte går i en F-9-skola), och om några år är det dags för det stora och viktiga gymnasievalet. Detta val av språk är alltså bland de första eleverna ska göra under sin skolgång.

I vår nuvarande läroplan, Lgr11, lyfts följande fram:

Att ha kunskaper i flera språk kan ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva. Kunskaper i flera språk ökar också individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att delta i internationellt studie- och arbetsliv. [...] Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för språk och kulturer och förmedla nyttan av språkkunskaper. (Skolverket, 2011, s.76)

Språkvalet är således viktigt för elevernas framtid, ur flera perspektiv: socialt, kulturellt, samt studie- och yrkesmässigt. Därför är det viktigt att de får en bra start i detta ämne. Dock visar en utvärdering av språkvalet i grundskolan, genomförd av Skolinspektionen 2010, att den information eleverna får inför detta val kan vara mycket varierande och ibland felaktig (Skolinspektionen, 2010). Den tidigare forskningen inom detta område efterlyser mer diskussioner inför språkvalet, både med eleverna och deras föräldrar.

Jag undervisar sedan ett tiotal år i engelska och moderna språk (franska och spanska) i årskurs 6-9, och har erfarenhet av olika förfaranden mellan skolor och inom samma skola över tid när det gäller att ge eleverna information inför valet av språk. Mitt intresse för hur informerandet av eleverna inför språkvalet går till bottnar i min erfarenhet som språklärare och en viss frustration kring att eleverna i många fall inte verkar så väl förberedda när de ska påbörja sina språkstudier. Jag tänker att det som språklärare är viktigt att veta vilken information eleverna har med sig i bagaget, för att kunna bygga vidare på den och motivera eleverna att fortsätta läsa sitt språk, även när det kan kännas motigt. Då eleverna fortfarande har möjlighet att välja bort språkvalet under högstadietiden anser jag att det är viktigt att se till att de är välinformerade när de påbörjar sina språkstudier.

Inom ramen för detta arbete vill jag därför undersöka hur kollegor på några olika skolor går till väga för att informera eleverna, med förhoppningen att ny kunskap därigenom ska produceras.

Således vill jag i detta arbete ta reda på vilka faktorer språklärare anser påverkar eleverna när de väljer språk, vilken information eleverna får inför sitt val, samt vilken ytterligare information lärarna bedömer att eleverna skulle behöva.

2. Syfte och frågeställningar

2.1 Studiens syfte

Mitt syfte är att undersöka vilka faktorer som påverkar elevernas val av språk, hur lärare i moderna språk går till väga för att informera eleverna inför detta val, samt vilken ytterligare information de anser att eleverna borde få för att göra ett välgrundat val.

2.2 Frågeställningar

Då min utgångspunkt är att ett genomtänkt val av språk är av betydelse för elevernas fortsatta språkstudier är mina frågeställningar följande:

- Vilka faktorer påverkar elevernas språkval?
- Vilken information får de blivande språkvalseleverna idag?
- Vilket slags information skulle eleverna behöva?

3. Litteratur och tidigare forskning kring språkvalsinformation

3.1 Begreppsdefinitioner och officiella bestämmelser kring språkvalet

Inför årskurs 6 eller 7 (beroende på skolans organisation) ska alla elever i grundskolan göra ett *språkval*. Enligt grundskoleförordningen ska skolan erbjuda undervisning i minst två av språken franska, spanska och tyska. Skolan har även skyldighet att, utöver dessa språk, erbjuda undervisning i det språk som eleven har rätt till modersmålsundervisning i, svenska som andraspråk, svenska, engelska eller teckenspråk, om eleven och dess vårdnadshavare så önskar (Riksdagen, 1994).

I grundskolans kursplan används *moderna språk* som begrepp gällande i första hand franska, spanska och tyska. Samma kursplan gäller dock för andra språk skolan kan ge undervisning i, såsom italienska, arabiska, ryska eller finska, dock inte engelska eller svenska (Skolinspektionen, 2010). I detta arbete används begreppet ”moderna språk” för att syfta på franska, spanska och tyska.

Begreppet *meritvärde* förklaras på följande sätt i den nya gymnasieförordningen:

Meritvärdet av grundskolans betyg utgörs av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg. Från och med 2014 får meritvärdet för en elev som fått betyg i moderna språk inom ramen för språkval utgöras av summan av detta betyg och de 16 bästa betygen i övrigt. Betyget i ett modernt språk inom ramen för språkvalet får alltså läggas till som ett sjuttonde betyg vid beräkningen av meritvärdet från grundskolan vid urvalet till gymnasieskolan. Detta gäller första gången vid ansökan till gymnasieskolan inför läsåret 2014/15 (7 kap. 4 § nya gymnasieförordningen (2010:2039).

Detta innebär således att eleverna från och med 2014 inte längre ”räknar bort” ett betyg när de söker in till gymnasiet, utan de som får minst betyg E i språkval i årskurs 9 har fler poäng att söka till gymnasiet med än de elever som hoppat av sitt språkval.

Ett annat begrepp är *meritpoäng*. Det infördes för ansökningar till högskolan hösten 2010, och handlar om att extrapoäng läggs till elevens jämförelsetal (medelvärdet av betygen från gymnasiet), som denne söker till högskolan på. Som mest kan man få 2,5 meritpoäng. Moderna språk ger maximalt 1,5 meritpoäng (Skolverket, 2014).

3.2 Vad säger styrdokumentet och andra officiella dokument?

Redan i samband med införandet av *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet 1994* (Lpo 94) genomfördes en förstärkning av språkprogrammet i grundskolan. Antalet språkvalstimmar utökades med cirka 25 procent, och man införde möjligheten att läsa ett tredje språk inom ramen för elevens val, samt möjligheten att jämte franska och tyska välja spanska. Motiven bakom dessa förslag anges i regeringens proposition *En ny läroplan, 1992/93:220*:

Det ökande internationella samarbetet skärper kraven på bredare och bättre språkkunskaper. Goda språkkunskaper krävs därmed i allt högre utsträckning i arbetslivet och för högre studier [...] Det är viktigt att Sverige inte släpar efter, särskilt med tanke på att vi redan i utgångsläget har ett huvudspråk som är avsevärt mycket mindre än i de länder som har engelska, tyska, franska eller spanska som modersmål. Mot den bakgrunden är det angeläget att undervisningen i främmande språk förstärks i grundskolan. (Riksdagen, 1992/93, s. 70).

Det handlar således om en strävan att, genom en förstärkt språkundervisning och förbättrade språkkunskaper, ge svenskarna samma chanser på studie- och arbetsmarknaden som de som har ett av de större europeiska språken (engelska, tyska, franska eller spanska) som sitt modersmål.

Som nämndes i inledningen till arbetet understryker även vår nuvarande läroplan, Lgr 11, i liknande ordalag som citatet ovan, vikten av språkstudier:

Att ha kunskaper i flera språk kan ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva. Kunskaper i flera språk ökar också individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att delta i internationellt studie- och arbetsliv. [...] Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för språk och kulturer och förmedla nyttan av språkkunskaper. (Skolverket, 2011, s.76)

Likaledes finns det på europeisk nivå utbildningsmål som Sverige ställt sig bakom, nämligen att ”främja kunskaper i två främmande språk utöver modersmålet, som ett sätt att bidra till ökad förståelse för de olika kulturerna och på så sätt stärka gemenskapen inom unionen.” EU-kommissionen uppmanar därför ”aktivt de olika medlemsländerna att skapa förutsättningar för alla medborgare att kunna behärska det eller de nationella språken samt två ytterligare språk” (Skolinspektionen, 2010, s. 9).

Enligt Skolinspektionen är ambitionen alltså tydlig, både på nationell och på europeisk nivå, att språkkunskaper ska öka och betydelsen av kunskaper i språk markeras i allt fler sammanhang (däribland skolan). Trots detta är studier i moderna språk inte obligatoriskt i skolan och så många som nära hälften av alla elever väljer bort språkstudier när de söker till gymnasiet (Skolinspektionen, 2010).

Det finns således en motsättning mellan ambitionerna på såväl nationell som europeisk nivå att språkkunskaper ska öka och verkligheten i skolan, där ett stort antal elever väljer att inte fullfölja sina språkstudier. Denna motsättning är bakgrund till Skolinspektionens granskning som presenterades 2010. Den omfattar 40 grundskolor i 35 kommuner och fokuserar på ”skolornas förmåga att motivera elever till studier i moderna språk samt på undervisningens ändamålsenlighet”. (Skolinspektionen, 2010, s. 6).

Utgångspunkten för granskningen är att skolan ska arbeta för att motivera elever till studier i moderna språk och för att minska avhoppet. Här lyfts bland annat betydelsen av att eleverna får ”en heltäckande och relevant information inför språkvalet” (Skolinspektionen, 2010, s.23). I slutändan är det ändå eleven som väljer att läsa ett modernt språk eller inte. Här skiljer sig således språkvalet från andra ämnen i grundskolan, då eleven kan välja andra alternativ än moderna språk, och det ställer höga krav på skolan när det gäller bland annat information inför språkvalet (Skolinspektionen, 2010).

3.3 Informationskällor att tillgå för att informera inför språkvalet

3.3.1 Information från Skolverket

Den tidpunkt då information om språkvalet ges till elever och deras vårdnadshavare varierar från skola till skola. På en del skolor påbörjar eleverna sina språkvalsstudier i årskurs 6 och på andra skolor i årskurs 7, och då äger valet av språk vanligtvis rum på vårterminen innan. Valet kan också ske en bit in på höstterminen, efter det att eleverna har fått prova-på de språk som erbjuds under en period.

Det är dock inte bara tidpunkten för språkvalsinformationen som skiljer sig från en skola till en annan. Skolinspektionens utvärdering av språkvalet i grundskolan, som genomfördes 2010, visar att innehållet i den information eleverna får i skolan inför detta val kan vara mycket varierande och ibland även felaktig. (Skolinspektionen, 2010). Skolverket menar att eleverna tidigt (i.e. inför språkvalet) måste informeras om vilka möjligheter språkstudier kan ge och hur språkvalet påverkar elevens fortsatta studier (Skolverket, 2011).

Skolverket beslutade därför 2011 att ta fram ett så kallat ”stödmaterial för språkvalet”, vars syfte är att se till att denna information blir mer enhetlig över landet och som är tänkt att användas av lärare för att informera elever och föräldrar om språkvalet. Här poängterar man också att språkvalet nu är extra betydelsefullt eftersom betyg i moderna språk kan ge extra meritpoäng när man söker till gymnasiet och senare till högskola eller universitet.

Tanken är att materialet ska användas för att ”informera elever och föräldrar och för att underlätta för eleverna att göra väl underbyggda val.” Materialet består av en informationsbroschyr som riktar sig till elever och vårdnadshavare, samt ett bildspel med

tillhörande förberedelsematerial för personal som ska informera om språkvalet. (Skolverket, 2013a)

Informationsbroschyren fick titeln *Dags för språkval och* publicerades av Skolverket 2013. Den riktar sig direkt till eleven och informationen och språket är anpassat till elever i årskurs 5-6, men den innehåller också utdrag ur de bestämmelser som reglerar språkvalet. Informationen finns att tillgå på olika språk. (Skolverket, 2013a).

Dags för språkval tar upp följande information:

- Att eleverna har rätt att välja mellan minst två av språken franska, spanska och tyska
- Att vissa skolor erbjuder fler språk
- Vilken användning man kan få för språket i framtiden
- Att betyg i ett modernt språk underlättar att komma in på gymnasiet, samt att betyg i ett modernt språk på gymnasiet underlättar att komma in på högskola/universitet, genom att betyget ger så kallade meritpoäng
- Vad och hur man lär sig på språklektionerna
- Att det tar tid och är stundtals krävande att lära sig ett nytt språk
- Kort information om var man talar franska, spanska och tyska
- Vilka alternativ till de moderna språken det finns (teckenspråk, modersmål, svenska, svenska som andraspråk eller engelska), men att dessa alternativ inte ger meritpoäng till gymnasiet. (Skolverket, 2013b)

Broschyren finns att ladda ner på Skolverkets hemsida, och ett gratisexemplar har skickats ut till grundskolor med elever i årskurserna 5 och 6, med informationen att fler exemplar finns för beställning. Som stöd för muntlig information om språkvalet finns ett bildspel i PowerPointformat som är tänkt att användas vid exempelvis föräldramöten. Bildspelet bygger på broschyrens text och består av 14 bilder. Även det finns att ladda ner från Skolverkets hemsida. För den som ska presentera bildspelet finns ett kommentarmaterial som består av drygt två A4-sidor och som tar upp ovanstående punkter från broschyren mycket mer detaljerat. (Skolverket, 2013a)

3.3.2 Övrig skriftlig information

2008 gav Fortbildningsavdelningen för skolans internationalisering vid Uppsala universitet ut en antologi på cirka 50 sidor, med titeln *Språk. Världens grej!* Avdelningen anordnar på uppdrag av regeringen fortbildning för att främja den svenska skolans internationalisering. Syftet med antologin är att lyfta frågor som vad språkkunskaper betyder i en globaliserad värld, om det räcker med att kunna engelska, och vad lärare och föräldrar kan göra för att motivera ungdomar att börja läsa språk och fortsätta med det, samt att ge idéer och uppslag kring dessa frågor. Man bad därför ett antal mer eller mindre kända personer med olika yrken, ålder och bakgrund att på ett personligt sätt i korta texter beskriva vad det betyder för dem att kunna kommunicera på olika språk med människor i och från andra kulturer. Exempel på personer som bidragit till boken är Magdalena Forsberg, Alexandra Pascalidou, Dogge Doggelito och Carlos Rojas (Söderberg, 2008).

De olika författarna uttrycker bland annat att ”tillgången till ett främmande språk är en otrolig rikedom”, att ”språk tillåter oss att vara medborgare i många olika världar” och att ”vi behöver språkkunskaper för att fullt ut kunna respektera andra människor och deras kulturer och religioner”. (Söderberg, 2008, s.8). I förordet till den andra tryckningen 2012 står att boken mottagits väl av skolor, universitet, bibliotek, samt privatpersoner.

3.3.3 Övrig digital information

Samma år som antologin *Språk. Världens grej!* kom ut (2008) producerade även Utbildningsradion en kortfilm på 14 minuter om språkvalet, som heter *Hur väljer man språk i femman?* Avsikten med programmet är att lyfta fram att det kan vara svårt att som 11-åring veta vad man vill läsa för språk de närmaste 4 eller 7 åren, och visa ett exempel på hur skolan kan jobba med detta. Programledaren intervjuar en spanskalärare och en elev från Södermalmsskolan i Stockholm. Läraren berättar att skolan sedan tre år tillbaka infört något som de kallar en ”prövotid” på tre veckor i början av höstterminen i årskurs 6, då alla elever får prova på de tre språken tyska, franska och spanska.

Under denna ”prövotid” får eleverna information om de olika språken och länderna där de talas, de får lära sig hälsningsfraser, färger och namn på djur, med mera. De får även lära sig ord som liknar svenska eller engelska, för att bli medvetna om de olika språkens beröringspunkter med varandra. Läraren menar på att man sett att denna prövotid gett en jämnare fördelning mellan språken jämfört med tidigare år, då majoriteten av eleverna valde spanska och tyskan hade mycket få väljare. Han anser också att prövotiden gör det lättare för

eleverna att förstå att de ska göra ett eget val, som inte påverkas av föräldrar, kompisar eller vilken uppfattning eleverna får av lärarna.

Eleven som intervjuas uttrycker att det var bra att få möjlighet att känna efter vilket språk man kände sig bekvämast med, men också ”hur lärarna var”. Programledaren frågar honom om han upplevde att lärarna ”sålde in” sina respektive språk till eleverna, och då svarar han att han tyckte att de var lite trevligare och snällare under själva provotiden, dock inte på ett överdrivet sätt.

Läraren fortsätter med att berätta att man på skolan konstaterat att det sker färre ”avhopp” från språkvalet och färre byten mellan språkvalsgrupperna än tidigare. Han nämner också att elevernas föreställningar om språken ofta förändras under provotiden: Tyska är inte så likt svenska som man kanske tror, och spanska är inte så enkelt som det påstås, och så vidare. Fler elever väljer nu också att börja läsa ytterligare ett språk i årskurs 8, inom ramen för Elevers Val.

2010 producerade Utbildningsradion ytterligare några kortfilmer om språkvalet. Denna gång blev det en serie som heter *Välj språk!*, där varje del presenterar ett av språken spanska, tyska och franska. Filmerna är 14 minuter långa och inledningen är densamma till alla tre filmerna. En flicka, Klara, sitter i en fåtölj framför teven, med en språkvalsblankett i handen och vet inte vilket språk hon ska välja. Kommentatorrösten berättar om språkens storlek i förhållande till svenska, i vilka länder språken talas, och ”propagerar” i de olika filmerna för att hon ska lära sig just tyska/franska/spanska. Klara är dock inte lättövertalad, och tycker mest att det känns jobbigt att behöva lära sig ett nytt språk. Hon har en lite kaxig attityd, men kommentatorn ger inte upp och försöker på olika sätt visa upp en positiv och ”cool” bild av språket och kulturen. Han ger även exempel på svenska ord som har sitt ursprung i det språk han presenterar, och i animerade fantasibaserade inslag med Klara som huvudperson visar han på fördelar med att kunna kommunicera på ett annat språk än svenska. Hon får även prova på att laga en typisk maträtt för varje språkområde och lära sig ett par svordomar. I slutet av programmet har Klara ändrat attityd till att välja språk och kommit fram till vad hon vill läsa.

Utöver ett program om varje språk finns ett program i samma serie som vill visa att det inte räcker med att kunna engelska. Även här målas fantasiscenarier upp med en Klara som klarar sig mycket bättre tack vare att hon kan språket som talas runt omkring henne. Klara spånar kring framtida yrken och kommer fram till att det vore bra att behärska språket om man får möjlighet att arbeta utomlands. Kommentatorn spelar upp musik på de tre olika språken. Han intervjuar ungdomar i högstadie- och gymnasieåldern på stan om vilka språk de valt och vilken nytta de haft av sina kunskaper, både hemma i Sverige och utomlands. En professor förklarar varför det är lättare att lära sig språk som ung. Kommentatorn säger sedan att de språkkunskaper man tillägnat sig i skolan ger en bra grund för språkinläring, och att man även kan lära sig mer genom att titta på film, lyssna på musik och lära sig låtar på språket,

läsa, och genom att kommunicera med ungdomar i andra länder via nätet. Programmet avslutas med ett exempel på hur mycket man kan tänkas kunna uttrycka efter ett respektive sex års studier, och en rekommendation att inte låta sig påverkas av andras åsikter när man väljer språk, utan att välja det man tycker verkar roligast att lära sig, och att inget av språken är lättare eller svårare än ett annat.

3.3.4 Prova-på-kurser

Ytterligare en källa till information kan vara de prova-på-kurser som en del skolor har infört i femman eller sexan inför valet av språk. Norlin (2008) frågar sig dock om eleverna kan få en uppfattning om vilket arbete språkstudier kräver, enbart genom att prova på? Hon hänvisar till att olika undersökningar visar att språkstudier blir svårare efter hand.

Inom ramen för sitt examensarbete utförde Fredholm (2006) en enkätundersökning i årskurserna 7, 8 och 9 på en svensk grundskola, kring elevers inställning till studier i språken franska, spanska och tyska. 119 elever besvarade enkäten och en av de centrala frågeställningar var hur eleverna väljer språk. När det gäller prova-på hävdar han i sitt arbete att det är personlig smak som styr många av valen, då eleverna får ett gott intryck av ett av språken under prova-på-perioden, och därför väljer det språket.

Dessa prova-på-kurser ger även eleverna tillfälle att bilda sig en uppfattning om de lärare som undervisar i de olika språken. Vissa av Fredholms respondenter får ett gott intryck av någon lärare, andra får ett dåligt intryck av övriga lärare. Det verkar alltså handla mer om personlighet och om samspelet mellan lärare och elever än om ett genomtänkt resonemang utifrån elevernas intressen och syn på framtiden, menar Fredholm (2006).

3.3.5 Närstående informerar

En del information om språken får eleverna också genom sina föräldrar och syskon. Detta tar bland andra Edlert & Bergseth (2003) upp. Lärare och beslutsfattare de intervjuat nämner att många föräldrar verkar ha negativa erfarenheter av tyska och franska, att de tyckte dessa språk var svåra när de själva studerade dem, eller att de inte haft någon användning för dem senare i livet, vilket lett till att deras barn i större utsträckning valt spanska än tyska och franska.

Även Fredholm (2006) nämner detta. Han frågar eleverna om någon rekommenderade eller rådde dem att välja just det språk de valde och vem det i så fall var. De flesta eleverna svarade nej på denna fråga. Ca 27 % rådgjorde dock med någon, majoriteten av dessa med sina föräldrar och några med sina syskon, som i flera fall hade läst samma språk som eleven sedan valde.

Isaksson gjorde 2006 en undersökning i grundskolan inom ramen för sitt examensarbete, som baserade sig dels på enkäter (som 72 elever svarat på), dels på intervjuer med 6 elever. I

intervjuerna berättar några elever att de diskuterat sitt val med familjen, även om de i slutändan själva avgjorde vilket språk de skulle välja. Familjen visade sig dock i vissa fall bidra med en del bestämda åsikter om hur språken är.

3.4 Tidigare forskning

Då jag började fundera på vad mitt examensarbete skulle kunna tänkas behandla sökte jag efter tidigare examensarbeten på temat språkval. Jag fann ett större antal arbeten som behandlade avhoppet från språkvalet, och bland dem ett arbete vars författare, Cindy Norlin, valt ett lite annorlunda perspektiv på språkvalet.

Norlin (2008) konstaterar att i samtliga av de examensarbeten som handlar om elevers avhopp från språkvalet går eleverna som tillfrågats kring orsakerna till sitt språkval och sitt avhopp från detta i årskurs 6 eller högre. I egenskap av blivande språklärare i engelska och tyska uttrycker Norlin att hon är mycket intresserad av att veta vilken motivation eleverna har till att välja ett visst språk och vilka förväntningar de har på de kommande språklektionerna. Hon menar dock att det är svårt att veta hur mycket elever i ett senare skede kommer ihåg av orsakerna till ett val som de gjorde då de gick i femman. Hon väljer därför att inrikta sin undersökning på elever i årskurs fem som nyligen gjort sitt val och intervjuar 11 elever som alla går på samma skola.

Resultatet visar på en stor osäkerhet hos eleverna när det gäller att välja språk. Påverkande faktorer de nämner är bland annat familjens åsikter, deras egna åsikter om språken, samt resor. De flesta uttrycker att de inte tänkt över sitt språkval särskilt mycket. Norlins slutsatser är att vi behöver veta mer om hur olika eleverna tycker och tänker om språkvalet och att eleverna behöver mer information om språkvalet och vad språkstudier innebär. Denna sista slutsats tog jag fasta på vid formuleringen av frågeställningarna i detta arbete.

2003 gjorde Edlert & Bergseth på uppdrag av Skolverket en attitydundersökning bland elever, föräldrar, personal och beslutsfattare i grundskolan och på gymnasiet. Undersökningen baserar sig på intervjuer med dessa olika kategorier, och redovisar vad de anser kännetecknar en god språkundervisning, samt kunskaper i språk och vilka språk som ses som värdefulla att kunna. Edlert & Bergseth konstaterar att bland de elever de intervjuar i årskurs 8 associerar mindre studiemotiverade elever främst till språkundervisningen i skolan, medan mer studiemotiverade elever oftare associerar till framtida yrken.

Detta anser jag visar på vikten av att, både i samband med valet av språk i årskurs fem eller sex, och i den fortsatta språkundervisningen, regelbundet lyfta frågan ”Varför lär vi oss språk?”. Alla elever bör få chansen att reflektera kring detta.

3.4.1 Faktorer som påverkar elevernas val av språk

Detta avsnitt utgör en bakgrund till vilken information eleverna behöver för att göra ett medvetet val av modernt språk, då det visar på vad eleverna bär med sig i bagaget när de ska välja. Vad påverkar egentligen elevernas språkintresse och i synnerhet deras val av språk, enligt forskningen?

Så som tidigare nämnts uppmuntrar EU-kommissionen till att alla européer ska behärska två språk utöver sitt modersmål. Så här skrev man 2007:

The choice of an adoptive language can be guided by a whole host of personal reasons stemming from individual or family background, emotional ties, professional interest, cultural preferences, intellectual curiosity, to name but a few (European Commission, 2007, s.11)

Här ser vi alltså att en mängd faktorer kan påverka vid valet av språk, såsom exempelvis familjebakgrund, kulturella preferenser och yrkesmässiga intressen.

3.4.1.1 Inställningar till studier i moderna språk

2003 genomfördes ett forskningsprojekt vid Göteborgs universitet, som fick titeln *Språklig Enfald eller Mångfald?* 581 gymnasieelever svarade på en kvantitativ enkät med kvalitativa inslag. Lärarenkäten, som besvarades av 65 gymnasielärare, bestod av fyra frågor med öppna svar. Avgörande för elevens språkval kan enligt lärarna i undersökningen vara att man i elevens omgivning uppfattar det som relativt meningslöst att läsa moderna språk. Att det är angeläget både för individen och för landet att läsa moderna språk bör medvetet och regelbundet lyftas fram i den offentliga debatten. Lärarna anser att det finns pragmatiska skäl till studier i moderna språk, såsom att de kan behövas i yrkeslivet, att de underlättar kommunikationen med personer i Sverige som talar något av dessa språk som modersmål, samt att man via språken får kännedom om andra kulturer. Undersökningen visar dock att eleverna som deltagit i den generellt värderar nyttan av kunskaper i moderna språk lägre än lärarna gör (Thorson, Molander Beyer och Dentler, 2003).

Enligt statistik från Skolverket från de senaste tio åren påbörjar cirka 80 procent av eleverna i grundskolan studier i moderna språk. Statistik från samma period visar att andelen elever som fortfarande läser ett modernt språk i årskurs nio är drygt 60 procent. Avhoppet från moderna språk varierar enligt Skolverket mellan 20 och 25 procent (Skolinspektionen, 2010).

Enligt statistik från 2009 läste så många som cirka 30 procent av eleverna i årskurs 9 Engelska/Svenska istället för något av de moderna språken. Syftet med Engelska/Svenska är

att eleverna ska få stöd och hjälp i dessa språk för att kunna få godkända betyg i ämnena. (SOU, 2010). Engelska/Svenska var aldrig menat att bli det ledande alternativet, men har trots det stort stöd av både föräldrar och rektorer. Då detta alternativ inte har någon egen kursplan och ej heller resulterar i ett separat betyg kan det ses som ett "icke-val", som får till följd att dessa elever har ett betyg mindre och därmed färre poäng att söka till gymnasiet med (Tholin och Lindqvist, 2009).

Edlert och Bergseth (2003) konstaterar i sin undersökning att en av faktorerna som medverkar till att elever hoppar av sitt språkval är att föräldrarna haft låga förväntningar på att eleverna ska läsa ett modernt språk.

I sin rapport *Studieresultat och social bakgrund– en översikt över fem års forskning* kommer Hallerdt, universitetsadjunkt vid Uppsala universitet, fram till följande: "Föräldrars utbildning och yrke påverkar barnen på flera sätt. Det påverkar betygen, val av fortsatta studier och tankarna på vad som är möjligt." (Hallerdt, 1995, s.26).

3.4.1.2 Föreställningar om språken

Olika moderna språk har haft olika hög status över tid. På medeltiden var tyska det populäraste främmande språket i Sverige. På 1700-talet blev istället franska på modet. I början av 1900-talet var tyska det främsta språket som studerades i skolan, men efter 1945 tog engelskan över och har sedan dess haft övertaget. Språkens status och människors föreställningar om dem hänger ihop med politik, ekonomi och samhällsförändringar. Resor och media har lett till att vi dagligen kommer i kontakt med flera olika språk, såsom tyska, spanska och franska, även om engelskan har en dominerande ställning.

Gymnasielärare i den undersökning Thorson m.fl. (2003) genomfört menar att den geografiska närheten har betydelse när det gäller att lära sig språk. Tyska skulle därför vara lättare och snabbare att lära sig än spanska och franska. De betonar också vikten av kulturkontakter som inslag i undervisningen, som ett medel för att påverka elevernas attityder till språken.

Enligt Isaksson (2006) är den främsta anledningen till att eleverna väljer franska att de tycker att det är ett vackert språk. Spanskan väljs för att det är ett stort och roligt språk och tyskan för att det verkar roligt och lätt, samt för att familjen varit med och påverkat. Detta stämmer väl överens med de resultat Edlert & Bergseths (2003) attitydundersökning kommit fram till.

Deras undersökning visar också att spanskan växer på de andra språkens bekostnad. Isakssons (2006) undersökning visar dock att även spanskan ibland väljs bort till förmån för franskan eller tyskan, som vissa elever uttrycker är det enda språk de vill läsa, eller för att spanskan verkar tråkig och svår, eller för att de är negativa till gruppen eller till läraren. Franskan ansågs av dem som valde bort den som för svår, tyskan som för ful eller för lik

svenska. Eleverna i Isakssons undersökning gjorde sitt val efter att ha provat-på de olika språken i en vecka.

I Fredholms (2006) enkätundersökning uttrycker flera elever att de inte valde ett visst språk för att de hade ett egentligt intresse av just det språket, utan för att det var roligare/intressantare/häftigare/lättare och så vidare än de andra språken de kunde välja bland. Därmed, menar Fredholm, kan man säga att språkvalet för dessa elever är ett negativt *val*.

3.4.1.3 Påverkan från kamrater och familj

Den externa påverkan på attityden till språk visar sig enligt Linnarud, professor vid Karlstads universitet, bland annat genom kamratpåverkan. Om ämnet anses populärt i klasserna är det lättare att lära sig än om det är impopulärt (Linnarud, 1993). Även föräldrar har ett stort inflytande på valet av språk, menar Bartram, lektor vid universitetet i Wolverhampton, England. Han hävdar att de starkt bidrar till att eleverna förstår vikten av att kunna språk och att föräldrarnas attityder påverkar vad eleverna väljer. Bartram anser att det finns en tydlig koppling mellan de kunskaper föräldrarna besitter i och om språket och deras barns attityder till detta språk. Barnens positiva inställning till språket ökar om föräldrarna kan hjälpa dem med förståelsen för språket (Bartram, 2006).

2007 genomförde Arkel en enkätundersökning i grund- och gymnasieskolan inom ramen för sitt examensarbete. Enkäten bestod enbart av frågor med öppna svarsalternativ. I grundskolan deltog 54 elever och i gymnasieskolan deltog 147 elever, och samtliga läste tyska. De elever som faller för grupptricket och väljer ett språk för att kompiserna valt det är mycket få i både i Arkels undersökning och i den som Fredholm (2006) genomfört.

Även Isakssons (2006) undersökning visar att intresset för hur andra har valt i vissa fall kan vara litet. Isaksson förmodar att det beror på att eleverna på denna skola inte skulle gå i samma klasser i sexan, och därmed visste de inte heller vilken språklärare de skulle få eller med vilka elever de skulle läsa sitt moderna språk.

Däremot påverkar familjemedlemmar definitivt valet, enligt Isaksson (2006), även om hon menar att eleverna kanske inte alltid är medvetna om det. En del får lära sig ord av äldre syskon, och en del elever känner sig "tvingade" att läsa samma språk som föräldrarna läst. Detta stämmer överens med de resultat Edlert & Bergseth (2003) fått, nämligen att föräldrarnas egna negativa erfarenheter av tyska och franska leder till att deras barn i större utsträckning valt spanska istället för tyska och franska.

3.4.1.4 Önskan att resa till något av målspråkländerna

En viktig anledning till vilket språk eleverna i Isakssons (2006) undersökning valt är att de vill resa till målspråksländerna. Exempelvis hade tre av de sex elever hon intervjuade varit i Spanien och ämnade resa dit igen och var därför speciellt intresserade av språket och kulturen.

Även Arkel (2007) nämner att eleverna uttrycker att de vill resa till målspråksländerna. Många elever i hennes undersökning som valt tyska har någon personlig anknytning till tysktalande länder, i form av tysktalande släktingar som de kan besöka för att utveckla språket. Andra nämner att tyska är användbart i samband med familjens skidsemestrar i Tyskland och Österrike.

Många elever i Fredholms (2006) undersökning uppger att de valde språket för att de ser att de har nytta av det – nu eller i framtiden. Främst de som valt spanska hänvisar till att språket talas i stora delar av världen, andra ser att de kan ha nytta av det i sitt framtida yrke. Andra elever talar om språkets användbarhet vid resor. Ett antal elever uppger att de har släkt eller vänner i ett målspråksland, och att de valt språket för att kunna tala med dessa kontakter.

Thorson m.fl. (2003) menar att en ny trend börjat märkas i Europa: att eleverna anser att språket ska läras in i målspråkslandet och inte i skolan. Gymnasieeleverna i undersökningen menar att en längre vistelse i målspråkslandet är det bästa sättet för att lära sig språket. Lärarna, å sin sida, ser skolresor till dessa länder som ”ett inslag i undervisningen och som ett sätt att motivera eleverna att läsa språket” (Thorson m.fl., 2003, s. 35). Därför uttrycker författarna en önskan att det skulle finnas medel på skolorna för de resor och projekt som efterfrågas av många. De beskriver två framgångsrika utbyten mellan gymnasieskolor i Göteborg och skolor och organisationer i Frankrike och Spanien (Thorson m.fl., 2003).

3.4.1.5 Kulturella faktorer

Att elevernas attityder till målspråken kan influera deras val har vi redan konstaterat. Linnarud (1993) menar att även elevens inställning till länderna där språket talas och till kulturen påverkar. Har eleverna en positiv inställning till ett visst målspråksland och dess kultur är det större chans att de väljer just detta lands språk. Denna positiva inställning till landet och dess invånare har även visat sig ha en god inverkan på språkinläringen (Linnarud, 1993).

Detta menar också Thorson m.fl., som ser det moderna språket inte bara som ett skolämne utan som något större: ett medel för kontakt, relationer och kulturella erfarenheter. En erfarenhet av detta motiverar till fortsatta språkstudier och ger också eleven livskunskap (Thorson m.fl., 2003).

Även Fredholm (2006) konstaterar i sitt arbete att det finns elever som väljer språk efter kulturellt intresse. De kan vara intresserade av musik eller andra kulturyttringar från ett visst språkområde.

3.4.1.6 Etniska faktorer

Bland de elever som svarar på Fredholms (2006) enkätundersökning finns det också dem som uppger att de har släkt i ett tysktalande land, och som valt språket för att kunna prata med dem.

Larsson Karlssons enkätundersökning bland 78 elever i årskurs 6 som nyligen valt språk visar att även om den etniska faktorn inte är relevant för majoriteten av eleverna så väger den tungt för de elever som faktiskt har släktingar i något av målspråksländerna. (Larsson Karlsson, 2011).

3.4.1.7 Socioekonomiska faktorer

En annan faktor som påverkar språkvalet lyfter Bertilsson, forskare vid Uppsala universitet. Han menar att elevernas sociala ursprung inverkar på deras val av språk. Bland de som läste franska hittar man fler elever vars föräldrar har en lång högskoleutbildning eller forskarutbildning än bland de elever som läser tyska. Spanskan ligger emellan dessa två, men en aning närmare tyskan. Denna fördelning höll sig stabil mellan 1998 och 2005 (Bertilsson, 2010).

3.4.1.8 Genusfaktorer

I sin rapport upptäcker Bertilsson (2010) även vissa genustendenser när det kommer till elevers val av modernt språk. Det visar sig att franska är populärare bland flickor, medan tyska är vanligare bland pojkar.

Statistik från 2008/09 visar att fler flickor än pojkar läser franska (61 % mot 39 %) och spanska (54 % mot 46 %). För tyska var det tvärtom (46 % flickor mot 54 % pojkar). (Hyltenstam och Österberg, 2010).

Man kan alltså säga att även genus styr elevernas val av språk.

3.4.2 Vilken information skulle eleverna behöva?

Norlin (2008) anser att elever i årskurs 5 till viss del kan anses för unga för att kunna reflektera kring sin egen språkinläring och vad som är bäst för dem på längre sikt. Redan i årskurs 5 tyckte drygt hälften av Norlins informanter att det inte var så viktigt med moderna språk, särskilt om de jämförde med matematik och svenska. Resten tyckte att det var viktigt eller ganska viktigt.

3.4.2.1 Information från skolan till eleverna

3.4.2.1.1 Allmän information

I sitt arbete kommer Norlin (2008) fram till slutsatsen att eleverna behöver mer information om språkvalet och vad språkstudier innebär. Hon trycker på betydelsen av en utvecklad förmåga till eftertanke inför ett språkval. Det behövs mer diskussioner i skolan kring vad som är viktigt när det handlar om språk. Några av de elever Norlin intervjuat lägger inte så stor vikt vid språkkunskaper och hon menar att det behövs mer diskussioner i skolan och hemmet kring betydelsen av att kunna fler språk än ett eller två. Det faktum att många skolor är uppdelade i flera stadier ser Norlin som ett hinder i arbetet med att få eleverna att se att de har nytta av språk, då de flesta språklärare inte träffar eleverna innan de börjar läsa ämnet.

I sitt stödmaterial till bildspelet *Dags för språkval* trycker Skolverket på att språklärarna har en viktig roll när det gäller att visa:

... vad det är eleven kan tänkas kunna kommunicera om när nian är avklarad. Här behöver språklärarna fylla på med information om hur man behandlar hela det centrala innehållet och hur man arbetar med de olika förmågorna (Skolverket, 2013, s.3).

Femmornas begränsade erfarenhet av språk och språkundervisning gör att många har lektionerna i engelska som referensram, vilket Norlin (2008) ser som problematiskt, då hon inte tycker att undervisningen i engelska och i de moderna språken är jämförbara.

Fredholm (2006) lyfter i analysen av sin undersökning att en del elevers förväntningar på studierna och den egna utvecklingen är orimligt högt ställda från början, och att de kan vara en orsak till att elever tröttnar på språkstudierna. Även han nämner parallellerna som en del elever troligtvis drar mellan studierna i moderna språk och engelskan. Denna felaktiga bild borde dock kunna motverkas menar Fredholm, genom en fördjupad valprocess, där eleverna med hjälp av språklärarna får mer möjlighet att reflektera och resonera kring språk och språkinläring.

Edlert och Bergseths undersökning visar att det viktigaste för eleverna är att kunna göra sig förstådda. Detta menar de står i kontrast till lärarnas uppfattning om vad eleverna behöver kunna och kan vara en orsak till att elever hoppar av sina språkval när de upplever att det blir för svårt.

Till skillnad från eleverna i Bergseth och Edlerts attitydundersökning uttrycker Fredholms (2006) respondenter att de hoppas och vill kunna lära sig språket flytande. De tror dock att det räcker med ett par års studier för att uppnå detta mål, och blir förstås besvikna när de förstår att det krävs mer. Lärarnas uppgift är enligt Fredholm att få eleverna att inse och regelbundet påminna dem om att språk tar tid.

Även Arkel ser det som en viktig uppgift att ” redan från första början föra djupare och kontinuerliga diskussioner med eleverna kring språk” så att de får ”en realistisk uppfattning om vilka arbetsinsatser som krävs av dem samt vad de kan förvänta sig av undervisningen”, och det bör enligt henne ske innan eleverna gör sitt språkval (Arkel, 2007, s. 35)

Detta tar även Skolverket upp i sitt stödmaterial till *Dags för språkval*. De menar att avhopp från språkstudierna skulle kunna undvikas genom att eleverna ges rimliga förväntningar på sina arbetsinsatser. Vidare skriver de:

Det finns säkert många föreställningar hos eleverna om hur mycket läxor man får i språk och hur jobbigt det kan vara. Huvuddelen av inläringen sker förstås under lektionstid men det behövs säkert för många också hemarbete för att befästa kunskaperna. (Skolverket, 2013d, s.3)

Således förespråkar Skolverket här att eleverna tränar på språket även utanför de ordinarie språklektionerna.

Skolverket framhåller även att det kan vara viktigt att klargöra vad som kan ses som rimliga förväntningar på resultaten av språkstudierna. Om eleverna tror att arbetet med det nya språket ska upplevas som lika lätt som med engelskan kommer de sannolikt att uppfatta det som extra kämpigt när de märker att det inte är så. Eleverna bör ges en realistisk bild av vad de kan tänkas kunna efter tre eller fyra år (Skolverket, 2013d).

Arkel (2007) lyfter att eleverna måste inse egennyttan av att lära sig språket, genom att man lyfter fram hur de kan få användning av språket i arbetslivet, vid utlandsstudier, på semester, samt med nya bekantskaper här hemma. Därigenom kan eleverna få ett framtidsperspektiv i sin syn på språket, menar hon.

3.4.2.1.2 Ämnesövergripande information om språkets användbarhet

Fredholm (2006) menar också att franskans och tyskans roll i Europa är något som borde betonas mera, till exempel i SO. Jackson (2005) som genomfört en kvalitativ enkätundersökning bland 43 elever i grundskolan poängterar att tyska är det största språket i Europa, och att lärarna borde se till att eleverna känner till detta. Han framhåller vidare att Tyskland är Sveriges allra viktigaste exportmarknad i Europa och även att det vore bra att kunna kommunicera med de till antalet ständigt ökande tyska turisterna på deras eget modersmål.

I sitt stödmaterial till bildspelet *Dags för språkval* lyfter Skolverket fram det faktum att arbetslivet blivit mer och mer internationaliserat och att det många gånger krävs språkkunskaper utöver engelskan för att kunna arbeta utomlands. Skolverket poängterar här att arbete utomlands även innebär att man på fritiden ska kunna samspela med människor som talar ett annat språk (Skolverket, 2013d).

3.4.2.1.3 Skol- och utbytesresor till målspråksländer

När Jacksons (2005) respondenter ombeds lämna förslag på en bra språkundervisning efterfrågar många elever en resa till tysktalande länder. De skulle då kunna pröva sina kunskaper i verkligheten och utveckla sin muntliga förmåga genom att de skulle "tvingas" att använda språket för att kunna kommunicera. Eleverna framhöll att det även skulle påverka den ordinarie undervisningen positivt, eftersom de skulle ha ett konkret mål i sikte, nämligen att få använda sina kunskaper i det verkliga livet.

3.4.2.1.4 Information om meritvärden och meritpoäng

Fredholm (2006) lyfter å sin sida fram de nya reglerna för meritvärden på gymnasiet som ett sätt att motivera eleverna att fortsätta sina språkstudier på gymnasienivå. Hans egna elever har mottagit detta besked med mycket intresse och glädje. Även Jackson (2005) menar att dessa nya regler borde förhindra att eleverna av ren taktik väljer bort de krävande språkstudierna till förmån för praktiska ämnen som t ex bild och drama, som inte kräver en lika stor arbetsinsats men som ger samma antal poäng.

Andersson och Johnsson genomförde 2006 en enkätundersökning på gymnasiet. 60 % av undersökningens 75 respondenter hävdade att deras motivation att läsa språk skulle öka om de fick mer poäng för det. Denna undersökning gjordes innan förslaget förverkligades och författarna menar av den faktiska siffran skulle bli högre om det blev verklighet, då eleverna visat sig vara strateger som är intresserade av få högre betyg och mer poäng för att komma in på högskola eller universitet. Detta skulle enligt Andersson och Johnsson även kunna motivera eleverna när studierna blir krävande och leda till att fler elever når högre

språkkunskaper. Därmed skulle de också få uppleva hur roligt det faktiskt är att börja kunna använda språket på riktigt.

3.4.2.1.5 Andra modeller för att informera eleverna

Norlin (2008) förslår i sitt arbete att elever i årskurs 5 borde ges tillfälle att besöka befintliga språkvalslektioner i årskurs sex och även i högre årskurser, för att få en bild av lektionerna och möjlighet att prata med dessa elever om hur de uppfattar undervisningen. Därigenom skulle man enligt Norlin ge eleverna större referensramar inför sitt val. Norlin menar att elevernas bristande erfarenheter av studier i moderna språk gör att många jämför med lektioner i engelska och hon anser inte att lektionerna i moderna språk är jämförbara med lektionerna i engelska, men förklarar inte varför.

Ett annat exempel på elevengagemang i språkvalsinformation är på Solbergaskolan i Visby på Gotland. Där ”har man med framgång låtit elever i årskurs 6 eller 7 informera eleverna i årskurs 5.” (Skolverket, 1999, s.13). Mer står tyvärr inte att läsa om detta vare sig i denna rapport eller på Solbergaskolans hemsida, som jag besökt nyligen.

3.4.2.2 Information från skolan till föräldrarna

Då de flesta elever Norlin intervjuade uttryckte att de var osäkra på vad deras föräldrar tyckte om deras språkval, drar hon slutsatsen att det inte varit så många diskussioner kring detta hemma. Redan innan studierna ens börjat fanns det elever som inte tyckte det var speciellt viktigt med språk. Detta är något som hon menar måste diskuteras mer, både i skolan och hemma. Även Fredholm (2006) menar att föräldrarna behöver mer praktisk information kring språkstudierna.

Edlert och Bergseths attitydundersökning visar att många elever som inte hoppat av sitt språkval uttrycker att de haft föräldrar och syskon som själva läst språk och som stöttat dem i läsläsningen. Som tidigare nämnts konstaterar författarna att en av faktorerna som medverkar till att elever hoppar av sitt språkval är att föräldrarna haft låga förväntningar på att eleverna ska läsa ett modernt språk. De noterar å andra sidan att det framför allt är språkintresserade elever som väljer att behålla sitt språkval och de som påverkas positivt hemifrån och där får ett bra stöd för att läsa ytterligare ett språk.

Många av de föräldrar som Edlert och Bergseth (2003) intervjuat anser själva att de har en viktig roll när det gäller barnens språkinläring. En del har möjlighet att hjälpa till med läsläsningen, andra gör sitt bästa för att stödja och motivera på andra sätt. En del föräldrar uppger att de försöker ”muta” sina barn, exempelvis med språkresor eller semesterresor till målspråkslandet.

3.5 Summering av kunskapsläget

Vikten av att eleverna i årskurs 5 eller 6 får tydlig och relevant information inför sitt språkval lyfts i flera examensarbeten och attitydundersökningar mellan 2006 och 2008. Under åren 2008-2010 utkom en antologi om betydelsen av språkkunskaper, samt flera kortfilmer från Utbildningsradion, avsedda att vägleda eleverna på detta område. 2010 genomförde Skolverket en kvalitetsgranskning som år 2013 resulterade i en broschyr och ett bildspel, avsedda att nå elever och föräldrar i ovannämnda målgrupp. Eleverna kan även få information genom prova-på-kurser innan valet, och via närstående, såsom föräldrar och syskon.

En rad olika faktorer kan påverka elevernas beslut, såsom deras egna och närståendes inställningar till studier i moderna språk och deras föreställningar om de olika språken, deras önskan att resa till länder där språken talas, men även socioekonomiska faktorer, genusfaktorer och etniska faktorer, samt deras inställning till målspråkslänternas kulturer.

För den som ska informera eleverna inför valet av språk är det viktigt att känna till dessa faktorer, samt vilken information som finns att tillgå för att informera elever och föräldrar. Man bör även fundera på om något skulle behöva läggas till, såsom exempelvis ämnesövergripande information om språkets användbarhet, samt våga pröva andra modeller för att informera eleverna, till exempel att besöka en språkvalslektion eller låta äldre elever informera de blivande språkvalseleverna.

4. Metod

4.1 Val av metod

Kvalitativa samtalsintervjuer valdes här som undersökningsmetod. Respondenterna var lärare i moderna språk.

Trost (2010) menar att valet av metod ska ske i anslutning till valet av teoretiskt perspektiv och till den aktuella frågeställningen. En kvalitativ studie är därför relevant i situationer då man till exempel vill försöka förstå människors sätt att resonera. Kvale (2014) framhåller att mänsklig interaktion krävs för att kunskap ska produceras. Hon menar att det är i interaktionen mellan intervjuaren och den intervjuade som kunskap konstrueras. Mina intervjuer med lärarna gick ut på att förstå hur de tänker och vilka erfarenheter de har. Detta hade varit svårt att få reda på genom en kvantitativ metod, såsom enkäter.

Holme och Solvang (1997) menar att vi med kvantitativa metoder omvandlar informationen till siffror. Inom kvalitativa metoder är det dock forskarens tolkning av informationen som står i förgrunden, och den kan eller bör vi inte omvandla till siffror. Kylén (2004) betonar att det är i samtalet och mötet med en person som vi får de bästa förutsättningarna att få fram hur den intervjuade tänker och känner.

Intentionen med denna undersökning var inte att samla ytliga svar från många lärare, utan att gå på djupet med vad lärarna verkligen tycker och tänker kring språkvalet språkvalsinformation. Vid en kvantitativ undersökning har forskaren inte någon möjlighet att bilda sig en egen uppfattning om den enskildes reaktioner på de frågor som ställs (Holme och Solvang, 1997).

En kombination av kvantitativa och kvalitativa metoder hade säkert varit möjlig. Kvantitativa data kan ge en generell översikt utifrån vilken man sedan kan hitta de faktorer man bör koncentrera sig på i den kvalitativa undersökningen (Holme och Solvang, 1997). Utöver lärarintervjuerna hade en enkätundersökning bland lärare på flera olika skolor kunnat ge studien ytterligare bredd och tillföra den mer information. Av Skolverkets bildspel *Information om språkvalet*, samt av flera studenters undersökningar har det dock framkommit att den information som går ut till eleverna vid valet av språk kan vara mycket varierande och ibland felaktig. Jag visste alltså redan att bilden var mycket bred, och valde därför att istället försöka gå på djupet i denna fråga.

Kvale (2014) ser forskningsintervjun som ett professionellt samtal som bygger på vardagens samtal. Det har dock en struktur och ett specifikt syfte. Forskaren måste ju försäkra sig om att få svar på de frågor han vill belysa (Holme och Solvang, 1997). Holme och Solvang (1997) menar vidare att den kvalitativa intervjuens styrka just ligger i att undersökningssituationen

liknar ett vanligt samtal, ur vilket vi kan ”vaska fram” den information vi kan få om de frågor vi är intresserade av.

Det gäller att se verkligheten som den intervjuade ser den, för att sedan tolka det utifrån det givna teoretiska perspektivet (Trost, 2010). Syftet blir att skapa en ökad förståelse för de problem vi arbetar med (Holme och Solvang, 1997).

4.2 Val av undersökningsgrupp

En manlig och tre kvinnliga lärare i moderna språk intervjuades. Dessa presenteras närmare i inledningen till resultatavsnittet. Då jag kände tre av respondenterna sedan tidigare kan urvalet ses som ett bekvämlighetsurval. Jag valde dock att tillfråga just dem för att vi tidigare haft givande samtal kring våra gemensamma yrkeserfarenheter, och jag tänkte att de sannolikt skulle ha intressanta synpunkter att dela med sig av. En av respondenterna var en kollega som arbetade på samma skola som jag. Två andra kände jag privat, den ena väl och den andra ytligt. Den fjärde respondenten kände jag inte sedan tidigare, utan kom i kontakt med henne via gemensamma bekanta på skolan där hon arbetade.

De fyra respondenterna arbetade på fyra mycket olika skolor, vilket ger en viss spridning åt undersökningen. Två av skolorna var ganska stora kommunala skolor och den ena låg i en förort till en storstad, medan den andra låg på en mindre ort. De två andra skolorna hade bara en fjärdedel av de två förstas elevantal (om man bara räknar eleverna i årskurs 6-9). Båda var friskolor, men den ena låg i en förort till samma storstad som den första skolan, medan den andra låg på en mycket liten ort.

4.3 Utformning av intervjuerna

En lägre grad av standardisering valdes i intervjuerna med lärarna, Intervjuerna kan betecknas som semi-strukturerade: samma huvudfrågor ställdes till samtliga respondenter, och följdfrågor formulerades sedan beroende av tidigare svar. Detta öppnar för intressantare svar. En lägre grad av standardisering kan även innebära vilket att man formulerar sig efter den intervjuades språkbruk. Detta blev särskilt nödvändigt vid en av intervjuerna, där respondenten inte hade svenska som modersmål (Trost, 2010).

4.4 Intervjufrågor

Fasta huvudfrågor användes, som var desamma som frågeställningarna i arbetet, det vill säga:

- Vilka faktorer påverkar elevernas val av språkval?
- Vilken information får de blivande språkvalseleverna idag?
- Vilket slags information skulle eleverna behöva?

Att dessa frågeställningar användes som intervjufrågor har sin grund i att jag i ett första skede ville få så spontana svar som möjligt från respondenterna genom att ställa öppna frågor. Enligt Trost (2010) kännetecknas kvalitativa intervjuer bland annat av att frågorna som ställs är enkla och raka, men att man på dessa enkla frågor kan få komplexa och innehållsrika svar. Detta resulterar i ett mycket rikt material, i vilket man bland annat kan finna många intressanta åsikter och mönster.

Ett annat kännetecken för en kvalitativ intervju är att endast vissa frågeställningar bestäms på förhand och att frågorna som sedan ställs under intervjun har sin grund i vad den intervjuade berättar. Intervjun anpassas därigenom så att den intervjuade får rätt förutsättningar att ge så uttömmande svar som möjligt (Kvale, 2014).

Dessa fasta frågor följdes därför upp med spontant formulerade följdfrågor. Exempel på dessa följdfrågor finns att läsa i bilaga 1. En fördel med intervjumetoden är just att följdfrågor kan ställas för att få kompletterande information, och för att rätt förstå vad respondenterna vill tala om för oss (Kylén, 2004). Vid införskaffandet av kvantitativ information bestäms frågorna däremot i förväg, utan att man bryr sig om huruvida respondenten tycker att andra frågor är viktigare (Holme och Solvang, 1997).

4.5 Forskningsetiska aspekter

Inom ramen för forskningen finns fyra forskningsetiska aspekter att förhålla sig till. Det första är *informationskravet*, som innebär att syftet med undersökningen ska anges, samt hur undersökningen i stora drag genomförs. Detta gjordes i samband med att de tilltänkta respondenterna fick frågan om de kunde tänka sig att medverka i undersökningen. En annan aspekt är *samtycleskravet*, som innebär att deltagarna själva har rätt att bestämma över sin medverkan, och som uppfylldes genom att respondenterna kunde välja om de vill bejaka denna förfrågan eller inte. *Konfidentialitetskravet* uppfylldes genom att respondenterna omnämns med fingerade namn, och att ej heller skolorna och orterna de arbetar på är namngivna. Konfidentialitet går ut på att det inte ska gå att identifiera intervjudeltagarna. Den

sista aspekten är *nyttjandekravet*, som innebär att de uppgifter som samlas in om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål (Vetenskapsrådet, 2012).

4.6 Genomförande

I samtal med respondenterna inför intervjuerna presenterades syftet med studien och intervjuens olika frågeområden. De fick även information om att samtalen skulle spelas in på ljudfil. Inspelningen gjorde det möjligt att helt och fullt koncentrera sig på att ställa frågor, vara lyhörd för respondenternas svar och när så var relevant ställa följdfrågor. Intervjuerna tog 30- 45 minuter att genomföra. Ingen pilotstudie gjordes innan intervjuerna inleddes.

Tre av intervjuerna ägde rum i mitt hem. Enligt Trost (2010) är detta inget bra alternativ som plats för en intervju, då den intervjuade kan känna sig i underläge i intervjuarens hem. Då en personlig relation fanns till tre av respondenterna och två av dem tidigare varit hemma hos mig i mer informella sammanhang kom vi dock gemensamt fram till att detta var det smidigaste alternativet. Intervjuerna genomfördes i ett avskilt rum och vi blev inte störda under intervjuens gång. Den fjärde intervjun ägde rum i ett grupprum på den skola där läraren arbetade, efter att eleverna gått hem för dagen.

Viktigt att nämna här är att två av intervjuerna gjordes innan Skolverkets material (broschyr, bildspel och stödmaterial till bildspelet) från 2013 publicerats. Min uppsats låg i träda i några år, och när jag åter började skriva valde jag att komplettera undersökningen med två ytterligare intervjuer, då jag förstas var intresserad av att veta hur detta nya material påverkat informationen eleverna får inför språkvalet. Jag tog även kontakt med mina två första respondenter för att fråga om de numera använder detta material. Den ena av respondenterna arbetade dock inte längre som lärare och på den andra skolan hade upplägget kring informationen inför språkvalet förändrats i och med införandet av en längre prova-på-period, vilket medförde att min respondent och hennes kollegor inte längre var involverade i detta och därmed inte hade någon inblick i hur informerandet numera går till.

4.7 Bearbetning av data

Då intervjuerna spelats in hade jag möjlighet att i lugn och ro transkribera dem i efterhand. Nackdelen är enligt Trost (2010) att avlyssnandet av inspelningarna är mycket tidskrävande, och kräver en hel del spolande fram och tillbaka för att inte missa något viktigt. Vid några tillfällen för varje intervju blev jag dessutom tvungen att lyssna upprepade gånger för att vara säker på att ha uppfattat respondenterna rätt, detta på grund av språkbruk hos någon av lärarna eller störande bakgrundsljud såsom måsskrik utanför fönstret. Valet att spela in intervjuerna

istället för att anteckna under intervjuens gång anser jag också bidrar till att öka trovärdigheten av undersökningen, då det är lättare att misstolka skriftliga anteckningar man gjort när man läser dem i efterhand.

4.8 Undersökningens tillförlitlighet

Validiteten av en undersökning står i proportion till i vilken utsträckning den valda metoden undersöker vad den är avsedd att undersöka (Kvale, 2014:296).

Då jag på mina korta intervjufrågor i stor utsträckning fick spontana, rika och relevanta svar från respondenterna, vilket enligt Kvale (2014) är ett av kvalitetskriterierna för en intervju så anser jag att kvalitén på intervjuerna kan bedömas som god.

Jag har även varit noga med att ha samma tillvägagångssätt vid samtliga intervjuer och vid bearbetningen av respondenternas uttalanden. Detta är viktigt för att fastställa undersökningens reliabilitet, särskilt när en undersökning sträcker sig över en längre tid, som är fallet med denna.

Resultatet av undersökningen påverkas förstås av att alla respondenter inte hade samma material att tillgå när de informerades de blivande språkvalseleverna. Vid bearbetningen av resultaten kunde dock konstateras att de två nya respondenterna inte var fullt insatta i vilket material som numera finns att tillgå. Detta skulle kunna tolkas som att det inte bara är vilket material som finns tillgängligt som påverkar vilken information eleverna får, utan att andra faktorer spelar in, vilket resultat också visar.

5. Resultat

Nedan redovisas resultaten av intervjusamtalen med språklärarna. Redovisningen kommer att följa samma ordning som frågeställningarna som redogjordes för i syftet med arbetet. Då intervjuerna var öppna resulterade de i att en mängd intressant information från respondenterna framkom under samtalets gång.

Som tidigare nämnts använder jag mig av fingerade namn på mina respondenter. Här följer en kort presentation av dem:

Anders är 58 år och arbetar vid tidpunkten för intervjun sedan ett tiotal år tillbaka på en kommunal skola i en förort till en storstad. Skolan är en F-9-skola och i årskurserna 6-9 går cirka 500 elever. Han undervisar i franska. Denna intervju genomfördes 2010.

Anna är 40 år och arbetar vid tidpunkten för intervjun sedan drygt 6 år på en kommunal 7-9-skola med knappt 600 elever, som ligger på en mindre ort några mil utanför samma storstad. Hon undervisar också i franska. Även Anna intervjuades 2010.

Karin är i 40-årsåldern och undervisar i spanska på en friskola på en mycket liten ort. Skolan är en F-9-skola med cirka 230 elever, som kommer från hela kommunen. Hon har arbetat där ett par år. Karin intervjuades 2015.

Tania är i 50-årsåldern och arbetar också på en friskola, som ligger i en förort till samma storstad. Det är en F-9-skola med cirka 250 elever (ca 100 elever går i årskurs 6-9) och hon arbetar där sedan några år tillbaka. Hon undervisar också i spanska. Tania intervjuades också 2015.

5.1 Vilka faktorer anser du påverkar eleverna när de väljer språkval?

Den första frågan handlar om vilka faktorer lärarna anser påverkar eleverna vid deras val av språk. Fem olika faktorer framkommer här.

5.1.1 Sociala faktorer

Anna menar på att barnen väljer mer själva nu än de gjorde tidigare. Och det menar Anna på något vis speglar hur hela samhället ser ut, att *”barn kanske är lite mer framåt och lite mer självständiga”* och även att föräldrarna lämnar lite mer plats för barnens egna val. Hon har också hört kollegor vars barn skulle välja språkval och som sagt att: *”Ja, de har sagt redan från början att de ska ha spanska och det går liksom inte att påverka dem!”*

De andra lärarna hävdar däremot att olika personer i elevernas omgivning, såsom föräldrar, syskon och kompisar, verkar påverka dem ganska mycket. Det är det första Anders nämner, och han väljer till och med att kalla det för *”kompistryck och föräldretryck”*. Han menar att det delvis kan bero på att eleverna inte har så mycket erfarenhet av något av språken, *”i och med att man inte hör så mycket tyska och franska eller spanska, på teve och radio och så”*. Eleverna har oftast inte någon egen erfarenhet av språket när de väljer.

Tania nämner också detta med påverkan av framförallt föräldrar allra först när denna fråga ställs. Hennes erfarenhet är att föräldrarna ofta vill att barnen läser det språk de själva har läst. När det gäller så kallade *”kompisval”*, det vill säga att eleven väljer samma språk som en kamrat, så är lärarna på hennes skola dock tydliga med att förklara att *”Du kan inte välja det som bästisen väljer! Du ska välja själv. Vad är det som är viktigt för dig? Gillar du språket eller inte?”*

Anna nämner först en rad andra faktorer som hon tänker påverkar elevernas val av språk, men slutligen kommer även hon in på att vad äldre syskon läst, vilka lärare de haft, samt vad föräldrarna läst för språk kan påverka valet. För en del elever är det en trygghet att veta att *”Pappa kan det, då kan han hjälpa mig lite, med läxor och så.”* Andra väljer att gå mot strömmen och säga: *”Jag har valt det här även om ingen i min familj kan det.”* Hon tror även att kompisval förekommer, för *”i den åldern är man beroende av vad kompisar gör.”* Hon har även konstaterat ibland att en del elever som suttit tillsammans under prova-på perioden valt samma språk.

5.1.2 Resande och etniska faktorer

Det första Karin nämner är att resande till ett land där ett av språken talas kan påverka elever att välja just det språket. Detta lyfter även Anna, och menar att det kan vara en anledning till att spanskan blivit rätt populär på senare tid, då det är vanligare med turist- och charterresor till Spanien och spansktalande öar än till Frankrike och Tyskland. Tania hävdar dock att eleverna är så unga när de väljer att de inte kan påverka familjens resmål så mycket, men att hon sett exempel på att elever vars familjer har hus i Spanien väljer att läsa just spanska. Hon ser dock detta som att föräldrarna varit med och påverkat.

Anders nämner elever som har fransktalande släktingar i Libanon eller Marocko, och som därför är motiverade att lära sig just franska, för att exempelvis kunna prata det med sina kusiner. Han konstaterar även att det mest är elever som har svenska som modersmål som väljer tyska. Här kan man säga att elevens etniska bakgrund påverkar valet av språk.

Även på de andra skolorna finns det exempel på att elever som har släkt i spansktalande eller tysktalande länder väljer att läsa just dessa språk. Den skola Anna jobbar på har ganska få elever med utländsk bakgrund, så hon tycker sig inte har lagt märke till detta fenomen. Hon nämner dock exempel på svenska familjer som levt utomlands ett antal år, i Belgien och Italien, vars barn vid hemkomsten till Sverige väljer att läsa franska, för att det talas i landet de bott i eller liknar det landets språk.

5.1.3 Genusfaktorer

En aspekt som ingen av respondenterna nämner spontant, men som jag väljer att fråga dem om är genusaspekten, (att elever av ett visst kön väljer ett visst språk), som förr var så tydlig. Finns den kvar?

Hos Anders finns förväntningen kvar att fler tjejer än killar ska välja franska, men han konstaterar att det inte längre är så, utan att det blivit "*väldigt fifty-fifty*". Han lyfter att det varit lite olika från ett år till ett annat, men att det inte längre "*är ett tjejämn på något sätt att läsa franska*".

Karin drar sig till minnes att det då hon började jobba, för ett tiotal år sedan, var lite fler tjejer som valde franska, för att det upplevdes som svårt och att det mest var elever som hade lätt för sig som valde det. Hon tycker sig dock inte se några sådana skillnader mellan pojkar och flickor nu, utan det är ganska jämnt fördelat mellan könen.

Anna tänker tillbaka på den tiden då hon själv läste franska. Då var de 25 tjejer och 3 killar, men så säger hon att *"Det är klart, när jag gick så kunde man ju välja Teknik"*, och det menar hon *"kanske var mer lockande för killar än för tjejer!"*.

Även Anders nämner att franska förr var ett *"elitämne"*, som *"de duktiga, studiösa eleverna"* valde *"för att det var svårt"*. Man skrev och pluggade mycket grammatik, och *"det tilltalade inte killarna"*, menar han. Det faktum att tyngdvikten nu ligger mer på att prata gör ämnet *"mer accesibelt också för killarna som kanske inte har den studieförmågan som tjejer har, som trots allt är lite mer studiemogna"*. Anna upplever dock att de killar som väljer franska *"ofta är ganska trygga i sig själva"*.

5.1.4 Kulturella faktorer

Anders påpekar att *"eftersom franska och spanska talas mer utöver världen än vad tyska gör (...) så kan det vara en anledning till att tyska inte får så många väljare."*

Karin nämner att spansk musik kan locka elever att välja spanska: *"Det är ju ändå en hel del populära låtar som kommer från Sydamerika då och då, som dyker upp på Youtube (...) och sådant kan ju också påverka, just ungdomskultur."*

Enligt Tania är det den näst viktigaste faktorn för eleverna: *"Spansk fotboll är någonting som (...) påverkar mycket! (...) Framför allt killarna."* Hon har även lagt märke till tjejernas intresse för spanska tv-serier. Även hon nämner spansk musik som något som kan påverka både killar och tjejer att välja just spanska.

5.1.5 Föreställningar om språken

En annan faktor som kan påverka elevernas val av språk är de föreställningar de bär med sig om de olika språken. Gemensamt för alla respondenter är att deras elever jämför språken med varandra och menar att franska är svårt, bland annat för att *"man skriver franska på ett sätt och uttalar på ett annat sätt"*, som Tanias elever påpekar när de haft en prova-på-lektion. Spanskan ser de som lättare att uttala och skriva. Men grammatiken anses av många vara lika svår på alla tre språken, vilket eleverna dock kanske inte är medvetna om innan de börjar läsa.

När det gäller tyskan så fastnar Tanias elever för likheterna med svenskan. Att välja spanska kan enligt Anna vara ett bekvämlighetsval, om man tror att det är lättare än franska.

5.1.6 Sammanfattning

Tre av respondenterna i undersökningen menar att sociala faktorer, såsom påverkan från människor i elevernas omgivning, spelar en stor roll i det beslut eleverna fattar. Den fjärde respondenten verkar dock mycket övertygad om att eleverna snarare är mer självständiga i sitt val än tidigare.

Att eleverna har åsikter om språken och jämför dessa med varandra är något som samtliga lärare nämner.

Samtliga respondenter är överens om att önskan att resa till målspråksländerna har ett stort inflytande på valet av språk. Hit kan man även räkna de etniska faktorerna, då det faktum att man har släkt i ett målspråksland ofta leder till att man reser dit på besök.

De är även överens om att genusfaktorerna verkar ha suddats ut, och att antalet flickor respektive pojkar i språkgrupperna numera är mycket jämnare fördelat än tidigare.

När det gäller kulturella faktorer menar två av respondenterna, som undervisar i spanska, att fenomen som musik och kända fotbollslag lockar många elever att välja just spanska.

5.2 Vilken information får de blivande språkvalseleverna som du möter?

5.2.1 Intervju med Anna

På Annas skola har innehållet i informationen till eleverna och upplägget av den varierat över tid. Tidigare var språklärarna ute och informerade på föräldramötena i årskurs 5, men då Anna började på skolan sköttes hela valprocessen av de skolor eleverna kom ifrån, och språklärarna hade ingen chans att påverka.

Ett par av språklärarna var emellertid stationerade på en av ursprungsskolorna och fick därmed tillfälle att informera om språkvalet, medan eleverna från de andra skolorna i upptagningsområdet kom till högstadieskolan i sexan för att få sin språkundervisning, och därmed träffade inte språkvalslärarna sina blivande elever. Det fanns med andra ord ingen kontinuitet, likvärdighet eller gemensam organisation av förfarandet.

Anna berättar vidare att skolan ett år hade ett upplägg där en representant från varje språk (franska, spanska och tyska) var ute i årskurs 5 på den närmaste F-5-skolan i upptagningsområdet och informerade om språkvalet. De gick runt i de olika klasserna och avlöste varandra under en timme, så att alla klasser fick träffa alla tre språklärarna. De körde då ett gemensamt upplägg, så att eleverna skulle känna igen det de gjorde, oavsett vilket språk det handlade om, och den erfarenheten tyckte Anna var väldigt positiv. När Anna berättar om

hur de blivande språkvalseleverna i hennes skolas upptagningsområde får information är det detta upplägg hon syftar på. Det var dock ett engångsupplägg, vilket jag återkommer till senare.

Vid detta informationstillfälle fick eleverna tillfälle att höra hur språken låter och lärarna hörde sig sedan för om de kunde några ord på de olika språken, samt lärde dem några räkneord. De pratade också om de olika språkens storlek i förhållande till andra världsspråk, detta för att visa på vilken nytta man kan få av språken. Detta upplevdes dock som lite känsligt för lärarna, då tyskan inte är ett lika stort språk som de andra två.

På Annas skola har man sedan ett par decennier tillbaka utbyten med Frankrike och Tyskland. Med Spanien finns dock inget utbyte, då språket inte funnits som ett alternativ på skolan mer än några år. Dessa utbyten informeras eleverna om innan de väljer språk, och jag frågar Anna hur mycket hon tror att det påverkar elevernas val. Hon svarar att det är svårt att mäta, men att hon tror att det kan vara *"jätteviktigt"* om de haft ett syskon som deltagit i något av utbytena. Hon konstaterar dock att flest elever väljer spanska, trots att där inte finns något utbyte. Anna tänker att *"det kan ju också vara att det ligger lite för långt fram när man går i sexan, när man kanske ska åka i åttan eller nian"*.

Anna lyfter också att hon tror att eleverna märker på lärarna att det är positivt att ha ett utbyte, att det gör lärarna mer entusiastiska, och att kontakten med de franska och tyska skolorna även är ett sätt för lärarna att utvecklas. Anna poängterar att man inte vill att eleverna ska välja språket enbart på grund av utbytet, men att *"det är ju roligt att kunna berätta att man har någonting som pågår sedan så lång tid tillbaka, och visa vad det kan betyda, och man kan få in det i den vanliga undervisningen på något sätt."*

Det senaste läsåret har Annas skola introducerat en prova-på-period, som är upplagd så att hela höstterminen ägnas åt detta. Där finns också en samplanering mellan lärarna, där innehållet - med utrymme för lite variation - är tänkt att vara detsamma i de olika språkvalsgrupperna. Elever från olika klasser och skolor blandas i grupperna, med syfte att bryta det vanliga klassmönstret, samt att de ska lära känna varandra inför de nya klassbildningarna i årskurs 7. En del elever tycks ha bestämt sig för vilket språk de vill läsa, redan innan de börjar med prova-på, medan andra är väldigt öppna och nyfikna under större delen av kursen. Mot slutet av perioden kunde dock Anna konstatera att alla hade bestämt sig, och då verkade de ha tröttnat på att prova-på och ville *"komma igång på riktigt"*.

Jag frågar om prova-på-perioden kanske upplevdes som lite för lång (cirka 5 veckor per språk), och Anna medger att det kunde vara så, men att de skulle fortsätta på samma sätt kommande höst, då den sortens upplägg ses som lättast att administrera. Jag undrar om prova-på-kursen utvärderats och Anna svarar att det inte har gjorts systematiskt, men att en av hennes kollegor gjorde en snabb utvärdering och tyckte sig se att något färre elever än tidigare valt spanska, vilket Anna ser som en fördel, då konsekvensen blir ett lite jämnare antal elever i de olika språkgrupperna.

På Annas skola visas också UR-serien *Välj språk* under höstterminens prova-på-period, dock inte konsekvent av alla språklärare. I och med införandet av prova-på försvann det tidigare konceptet med informationstillfällen ute på skolorna i upptagningsområdet. Hela valprocessen

sköts numera av elevernas ursprungsskolor, och den har Anna och hennes kollegor ingen insyn i, vilket Anna beklagar. Här vet alltså inte mottagande språkvalslärarna vilken information eleverna får inför sitt val.

Anna känner inte till *Språk, världens grej*, men berättar att hon sökt något i den stilen. Hon tänker att om språket inte är anpassat för elever i årskurs 5 kanske den skulle skickas hem till föräldrarna.

När det gäller information till föräldrarna berättar Anna berättar språklärarna på hennes skola tidigare varit ute och informerat på föräldramöten i årskurs 5, men att sedan hon började har föräldrarna inte fått någon annan information än den språkvalsblankett som skickas hem med eleverna mot slutet av prova-på-perioden, på höstterminen i årskurs 6.

5.2.2 Intervju med Anders

Även Anders har erfarenhet att det finns brister i kontinuiteten och likvärdigheten när det gäller upplägget av informationen till eleverna inför språkvalet, med skillnaden att *"informationsbiten"* på hans skola fungerat bra tidigare, men då ett antal elever kommit från andra håll än skolans naturliga upptagningsområde de senaste läsåren har dessa elever inte kunnat ta del av samma information som sina blivande skolkamrater.

Lärarna på Anders skola har ett upplägg som liknar det på Annas skola. Här handlar det dock om ett årligen återkommande informationstillfälle i årskurs 5. De brukar inleda med allmän information om språkvalet, som till exempel när valet ska lämnas in.

Anders och hans kollegor har även som ett tydligt mål att motverka *"kompisval och föräldraval"*, och anser att man ska *"lyssna på språket (...)* och sedan känna efter om man känner för språket" och på så sätt känna sig fram till vilket språk man skulle vilja lära sig. Det faktum att man har eller inte har en förälder som läst språket och kan hjälpa en anser inte Anders och hans kollegor ska vara det avgörande. *"Man ska ha roligt med språket och man ska hålla på med det i många år, och därför är det viktigt att man har en känsla för det redan från början"*, säger Anders.

Något som Anders och hans kollegor är noga med att betona är att alla språk har sina lätta och svåra sidor, och att vad som upplevs som lätt respektive svårt kan skilja sig från person till person. De betonar också att *"man måste vara beredd på att det är roligt med språk, men det gäller också att plugga"*. Man måste lära sig en massa saker, men man gör det på ett lekfullt sätt, vilket också demonstreras i deras presentation, genom att man har med lite roliga inslag. *"Språk ska vara roligt"*, hävdar Anders bestämt. *"Är det inte det så är det något fel!"*

På Anders skola förekommer inte någon information om de länder där målspråket talas inom ramen för informationsträffen, eftersom lärarna anser att det inte finns tidsutrymme för det. De nämner dock lite kort att språkstudier kan öppna upp möjligheter för eleverna i framtiden, men Anders tänker att man nog borde prata mycket mer om detta, dock ej i samband med att

eleverna gör sitt val: *”Det är ju inte de olika kulturerna man puffar för egentligen”*, menar han. *”Man vill ju att eleverna ska lära sig ett av dessa moderna språk, och sedan vilket språk de har, det spelar ju ingen roll”*.

Anders brukar dock diskutera detta mer ingående i ett senare skede med sina elever. Han utgår då ifrån sig själv och berättar för dem att han när han själv gick på högstadiet aldrig hade kunnat ana att han skulle få sådan nytta av att kunna franska som han faktiskt fick, då det blev så att han bodde närmare 20 år av sitt liv i Frankrike.

Anders menar på att det språk man väljer sedan kan komma att styra vart man reser, vad man får för intryck av landet och vad man sedan vill göra med det hela. *”Så att ha ett språk är en oerhörd tillgång, och det måste ju förmedlas på något sätt till eleverna, och det kanske förmedlas bäst genom att man just pratar lite grand om sig själv och ger exempel, och kanske från andra människor också”*.

På Anders skola har rektorn valt att bara erbjuda två moderna språk och därför har man inte infört prova-på, med motiveringen att det är svårt att genomföra med bara två språk. Frågan om prova-på har dock diskuterats på skolan tidigare och utan att ha någon egen erfarenhet av detta har Anders en hel del genomtänkta synpunkter. I diskussionerna på hans skola kom det fram att lärarna ansåg att prova-på-perioderna inte skulle vara för långa, främst för att de trodde att det skulle vara svårt att motivera eleverna för det. Det skulle krävas ett motivationsarbete, så att man fick eleverna att förstå nyttan med att prova-på flera språk. De uttryckte även att de fanns en *”risk”* att eleverna skulle välja språk utifrån vilken lärare som höll i prova-på, Anders egen slutsats blir dock att det finns både fördelar och nackdelar med prova-på, men att han tror att fördelarna överväger.

På Anders skola får föräldrarna information kring språkvalet i samband med ett möte som hålls för elever och föräldrar som funderar på att välja denna skola. Där informerar språklärarna om hur skolan tänker när det gäller språkval och byte av språkval, och tar i stort sätt upp samma saker som vid informationsmötena ute på de olika skolorna i upptagningsområdet. Anders brukar då rikta sig till eleverna och ta upp ungefär samma saker som han brukar ute på de andra skolorna i upptagningsområdet: vad som är viktigt när man väljer, och hur språkvalslektionerna kommer att se ut. Skillnaden är att nu får föräldrarna också del av denna information.

På Anders skola känner man till antologin *Språk-världens grej* från 2008, som Anders berättar innehåller *”artiklar av mer eller mindre kända personer, som berättar vad språk betyder för dem.”* Då språket inte direkt är anpassat till elever i årskurs 5 har den dock inte använts så mycket. Vid tidpunkten för intervjun med Anders och Anna hade ännu inte Skolverkets information i form av bildspelet och broschyren kommit ut.

5.2.3 Intervju med Karin

På Karins skola brukar hon och hennes kollega som undervisar i tyska informera eleverna tillsammans. Så här motiverar hon det:

”Jag tror på ett sätt att det är bäst att man gör så, för att det inte ska bli att jag berättar hur jag jobbar och han berättar hur han jobbar, och så kanske de går lite på det som låter roligast! Någonstans vill man ju ändå att de ska välja det språket som de tycker att de vill lära sig. Att man inte går efter den pedagogiken man jobbar efter. Annars blir det väldigt stora grupper i spanska också!” Hon skrattar lite. *”Så vi pratar lite allmänt om hur man kan jobba med språk...”*

På Karins förra arbetsplats hade man flera skolor att gå till och informera, och det fanns 5-6 språklärare, så där skickade man en lärare till varje skola. De planerade upplägget tillsammans innan och kom fram till vad som var viktigt att ta upp, så att alla gjorde lika. Sedan fick man dra lott om vilken skola man skulle gå till och informera.

På Karins skola försöker man utgå från elevernas egna frågor om språken. Lärarna inleder därför med att fråga eleverna: *”Vad tror ni det innebär att lära sig ett nytt språk?”*. På de övriga skolorna ges eleverna möjlighet att ställa frågor efter eller under informationens gång.

Karin och hennes kollega är också noga med att ta upp att alla ämnen numera räknas när man söker in till gymnasiet, och att man därmed förlorar antagningspoäng om man hoppar av sitt moderna språk. De trycker även på språkets användbarhet för eleverna i framtiden, att man inte klarar sig med bara engelska i många länder om man ska ut och resa, eller om man arbetar på något företag med internationella kontakter.

Karin och hennes kollega lyfter även följande med eleverna: *”Vi pratar även om det här att man inte ska välja som kompis, eller kanske till och med som föräldrarna säger att man ska välja! Utan att man verkligen väljer det som man själv tycker verkar roligast att lära sig! Att man utgår från sin egen vilja. I den mån det går! Man kan ju ha föräldrar som verkligen påverkar och bestämmer åt sitt barn! Men jag tror det är viktigt att man... annars blir det inte lustfyllt och roligt att läsa språket, om någon annan har valt det åt en, utan man ska verkligen tänka: ”Vad vill jag?” och ”Varför vill jag det här?”*

Karin nämner också för eleverna att hon som avslutning för olika områden försöker få till ett ämnesövergripande inslag, såsom att laga spansk eller latinamerikansk mat i hemkunskapen, tillverka en piñata på bildlektionen eller sjunga på spanska på en musiklektion. Det ingår i hennes arbetssätt och hon tycker det är viktigt att lyfta fram även det i denna presentation. Hon upplever det dock samtidigt som lite problematiskt, då hennes språklärarkollega inte har så många sådana inslag i sin undervisning, och detta därmed kan leda till att spanskan får fler väljare på skolan. *”Jag har försökt få med honom, vi har tagit alla sexor och lagat mat i*

hemkunskapen, och så har han gjort någon tysk rätt, där kan alla språken tillsammans ha ett tema!”

Eleverna brukar själva fråga om eller nämna de olika länderna där språken talas, och att man lär sig om ländernas kulturer. Karin och hennes kollega lyfter att ”*realia*” ingår i språkundervisningen, att man lär sig om kultur och länder och geografi, historia, med mera.

På skolan har man tidigare haft 3 veckor med prova-på (en vecka för varje språk), och om det säger Karin följande: *”Jag har väl varit den som har drivit på, att jag tycker att det är onödigt! Jag har velat köra direkt, för jag tänker att man har fyra år att träna på det här språket, och någonstans så kan jag känna att det är slöseri med tid, med tre veckor när de bara provar och känner efter!”* Sedan finns möjligheten att byta språk under årskurs 6: *”Om man känner att ”Nej, men jag ville nog läsa tyska!”*, då har man den möjligheten under sexan att byta språk, så vi är öppna för att man kan få göra det, om man vill det. Och det har de gjort ibland!”

Hon tänker att: *”De har väl hört franska, spanska, tyska innan! Då är det mer att de går på vilken lärare de fastnar för, eller vem som hade roligast lektion. Jag tror att man är lite fel ute då! Det kan räcka med någon lektion, att de hört språket och fått en liten känsla för vad det är för språk och hur det låter, och kanske vad de tyckte lät roligast att läsa”*. Man har alltså ett prova-på-tillfälle i spanska och ett i tyska, som genomförs på hösten. Det blir en 60-minuters lektion i varje språk, och efter det gör eleverna sitt val. På Karins förra skola hade de inget prova-på alls, men även där hade eleverna möjlighet att byta språk under årskurs 6.

När det gäller information till föräldrarna skickar man ut ett informationsblad om att det är dags att välja språk och en blankett som föräldrarna ska skriva på. Någon mer information skickas inte hem. *”Men det kanske man borde göra!”* säger Karin och skrattar till. Jag nämner bildspelet från Skolverket, i vars stödmaterial man uttrycker att det är bra om föräldrarna också får ta del av det. Karins säger då att det skulle kunna läggas ut på skolans intranät.

Hon berättar vidare att man på hennes förra skola hade Öppet Hus i januari, för de elever som var intresserade av att välja den skolan, och språklärarna hade då *”en liten extra satsning på språk, där vi brukade ha på lite musik och göra lite reklam, och så kunde ju föräldrarna gå runt och träffa de olika lärarna på skolan. Och där fick vi den kontakten med föräldrarna! Det var så att de kunde komma och prata, och vi kunde berätta vad vi gjorde. Så det var ett annat läge, att de kunde fråga, och vi kunde berätta hur vi jobbade i språken. Så där kom ju den delen in!”*

På Karins skola kan slutligen konstateras att man inte känner till eller använder något av den digitala eller skriftliga informationen från Skolverket och Utbildningsradion.

5.2.4 Intervju med Tania

På Tanias skola ges information på ett sätt som liknar det på Annas och Anders skolor. Då Tanias skola bara har knappt 100 elever i årskurs 6-9 och bara en klass i varje årskurs, informerar man även om att det krävs att minst 5 elever valt ett visst språk för att man ska

kunna läsa det, att man inte kan byta annat än till engelska, och att detta är förbehållet de elever som behöver stöd i engelska, att man kan fortsätta med samma språk på gymnasiet och då kan få meritpoäng när man söker vidare till högskola och universitet. ”*Det är mycket information*”, säger hon och skrattar lite.

Eleverna får prova att säga siffror, att sjunga ”Broder Jakob” på de tre språken, samt att presentera sig själva om tiden räcker till, vilket den inte alltid gör. Skolan brukar även visa UR-serien *Välj språk*, som presenterar tyska, franska och spanska i tre olika program.

På Tanias skola förekommer inte någon prova-på-kurs, men hon och en av hennes kollega har funderat på det och kommit fram till att det kunde vara bra för eleverna att få testa de olika språken under en månads tid, för att det skulle kunna leda till att det blev lättare för dem att välja. De tänkte sig ett prova-på-upplägg i slutet av årskurs 5. Detta har dock inte blivit verklighet, av organisatoriska skäl.

När det handlar om information till föräldrarna så skickar man, förutom själva språkvalsblanketten, hem broschyren *Dags för språkval* som Skolverket tagit fram, och där all information som hon nämnde för mig kring språkvalsbyte, och meritpoäng med mera står. Bildspelet som hör till upptäckte hon för nära inpå informationstillfället och hade därför inte med det i presentationen av språkvalet.

5.2.5 Sammanfattning och jämförelser mellan skolorna

Då jag jämför förfarandet kring språkvalsinformation på de olika skolorna kan jag först konstatera att upplägget på de två större skolorna varierat över tid, medan det sett likadant ut i flera år på de två mindre skolorna. Detta bekräftar Skolverkets uttalande att den information eleverna får kan vara mycket varierande.

Respondenterna är dock alla överens om att det är viktigt att eleverna får likvärdig information. Detta uppnår lärarna på de två större skolorna genom att ta fram ett gemensamt upplägg för informationsstunden, och på de mindre skolorna informerar båda språklärarna tillsammans.

Samtliga skolor i undersökningen är noga med att eleverna ska känna till reglerna kring meritvärde och meritpoäng.

På de två mindre skolorna pratar man en del om de länder där språken talas och betonar att detta ingår i språkundervisningen. På en av de större skolorna ser man dock denna information som lite problematisk, då tyskan är ett mindre språk än de övriga, och på den andra större skolan nämns inte detta alls. På en av skolorna har man utbyten med både Frankrike och Tyskland, som lyfts vid informationstillfället. Den intervjuade läraren säger att det är svårt att mäta hur det påverkar elevernas val och konstaterar att flest elever väljer spanska, trots att där inte finns något utbyte. Anna tänker att utbytet kanske ligger för långt fram i tiden för att påverka valet så mycket.

Endast en av skolorna har en längre prova-på-period. Den är också en av de större skolorna,

och den enda som erbjuder alla tre språken. Två av de andra skolorna anser att det vore givande men svårorganiserat att ha prova-på, medan läraren på den fjärde skolan är direkt emot prova-på, som hon ser som *"slöseri med tid"*. På samtliga skolor finns dock möjlighet att byta språk under första terminen. Vilken information föräldrarna får varierar kraftigt från en skola till en annan. På en av de större skolorna träffar språklärarna föräldrarna i samband med ett möte för dem som funderar på att välja denna skola. På den andra stora skolan har lärarna tidigare varit ute och informerat på föräldramöten i årskurs fem, men detta görs inte längre. På en av de mindre skolorna skickar man hem Skolverkets broschyr *Dags för språkval*, medan man på den andra mindre skolan inte skickar ut något annat än en språkvalsblankett.

Vilka övriga källor till information om språkvalet som används varierar också stort mellan skolorna. En av skolorna använder både Skolverkets broschyr och UR-filmerna *Välj språk*. På en annan skola används bara UR-filmerna, och på de två övriga används ingen digital eller skriftlig information alls.

Ingen av lärarna verkade känna till UR-filmen *Hur väljer man språk i femman?* som producerades 2008, och jag själv hörde inte talas om den förrän alla intervjuer var genomförda, och kunde därför inte ställa någon fråga om den. Upplägget av prova-på-kursen på den skola programmet handlar om liknar dock det på Annas skola, och på båda skolorna kan man konstatera att det blivit en jämnare fördelning mellan språken.

5.3 Hur skulle du vilja förändra och förbättra upplägget och innehållet i den information eleverna får?"

Här uppmuntras lärarna till att våga måla upp en idealsituation, där de fick helt fria händer, både när det gäller tidsram och andra aspekter.

5.3.1 Nå ut till föräldrar mer

Det tre av respondenterna nämner här är att de vill nå ut till föräldrarna i större utsträckning än de gör nu.

Anna berättar att eleverna i nuläget får valblanketten för språkvalet av sin klassföreståndare i sexan, men språklärarna har ingen kontakt med målsmännen i detta skede. Hon skulle bland annat vilja att föräldrarna blev informerade om att det på hennes skola, liksom på många andra, är svårare att få tag på behöriga lärare i spanska än i de andra språken. Hon anser också att det nog kan vara viktigt att diskutera det faktum att *"ett språk behöver nätas in, och i dagens samhälle är det väl inte nötning det som ligger främst, utan det ska ju vara mer lustfyllt allting"*. Hon hänvisar här till sina egna barn, som hon upplever som ansvarstagande och duktiga, men där det ändå är hon som får påminna dem om att regelbundet lyssna på cd:n

som följer med spanskaboken, och tillägger att *"lite studieteknik för föräldrarna, det tror jag, det är inte fel!"*

Hon tänker vidare att *"det skulle nog inte skada att man i början fick med sig föräldrarna lite mer, och förklarade för dem hur man lägger upp undervisningen."* Det här läsåret valde Anna att, efter att eleverna gjort sitt val, skicka ut ett litet brev där hon presenterade sig och ämnet, samt beskrev hon jobbar med eleverna, och avslutade med att uppge sin mailadress, ifall de ville kontakta henne och fråga någonting. Hon medger att hon inte fått så mycket respons på sitt utskick, men tillägger med ett skratt att *"föräldrar är ju mänskliga också!"* Anna konstaterar att *"mycket idag bygger på att eleverna ska vara självständiga och ta eget ansvar"*, men att *"det finns elever som inte fixar det här med ansvarsbiten"* och där får man kanske *"ta en kontakt med föräldrarna och visa att "Ska ditt barn klara av detta så krävs det här från hemmet också!"*

Anders menar på att det på hans skola är vid femmornas besök på skolan med sina föräldrar som man bör ta chansen att även informera om språkvalet, vilket man gjort på hans skola, dock ej konsekvent varje år. Där bör föräldrarna få möjlighet att ställa frågor och lärarna vara tydliga med att man gärna vill ha tät kontakt när det behövs, och att man är beredd att ge råd kring varje elevs situation.

Karin tänker, dock utan att själv ha sett det, att det vore bra att länka till Skolverkets bildspel om språkvalet på skolans intranät, så att föräldrarna kan ta del av det. Öppet hus, som man har på en del andra skolor, tror hon dock inte är aktuellt på hennes skola, då den är ganska liten. Hon konstaterar att detta i slutändan är rektors beslut. Hon tänker vidare att föräldrarna under elevernas studietid på skolan får rätt mycket information genom de pedagogiska planeringar som läggs ut på intranätet. Där beskriver Karin arbetsområdet man för närvarande arbetar med, vilka moment det innehåller och hur det är upplagt. *"Om föräldrarna går in där så kan de inte ha missat något"*, menar hon.

Tania hävdar för sin del att moderna språk inte behöver sticka ut i förhållande till andra skolämnen, utan att hon som språklärare har kontakt med föräldrarna på samma sätt som hennes kollegor som undervisar i andra ämnen.

5.3.2 Tidigarelägga informationen

Anders tänker att det vore bra om eleverna redan under hösten i femman började reflektera kring språkvalet, så att det har gott om tid att tänka kring det. Han tror att det kan ha betydelse för kvalitén på informationen om språket, men även att det kan påverka valet av skola, och locka elever att välja just deras skola.

5.3.3 Prova-på

Något annat som tre av lärarna tror på är att eleverna ges möjlighet att prova-på de olika språken under en månad eller längre, innan de gör sitt val.

Annas skola har ju en prova-på-period på en termin i årskurs 6, och när hon ombeds måla upp sin idealbild av informationen inför språkvalet så nämner hon först av allt att hon tänker att prova-på är en viktig del av denna idealbild.

På Anders skola finns inget prova-på, men han uttrycker att han helt klart tror att det skulle var bra att införa det: *"Då vet eleverna lite grand vad de ger sig in på!"*. Anders ser dock även nackdelar med att ha en prova-på-period. Det skulle vara svårorganiserat, då eleverna kommer från många olika skolor till hans 6-9-skola, och *"det är inte säkert att man kan påverka alla dem att göra det"*.

Det kan även vara svårt att motivera eleverna: *"Ungdomar idag, i den åldern, de vet ofta vad de tycker om och inte tycker om"*, men han tillägger att *"I ett bra motivationsarbete så kan man nog få dem att förstå att det finns en nytta med det"*. Det ställer även krav på lärarna, menar Anders, och det kan bli så att eleverna väljer språk efter lärare. *"Men"*, avslutar han sitt resonemang, *"det finns nackdelar med allting, och fördelarna med att ha något slags prova-på tror jag överväger"*.

Även Tania tror på prova-på, då hon vill att eleverna ska kunna *"prova-på riktigt, för att veta om de gillar språket!"*.

Bland lärarna är endast Karin emot detta. Hon tycker det är viktigare att komma igång på riktigt. *"Det är ändå ganska mycket man ska hinna med på fyra år, kan jag känna!"*

5.3.4 Dela ut en enkät till eleverna inför informationstillfället

Jag ställer sedan en fråga som handlar om att dela ut en kortare enkät till eleverna innan informationstillfället, med frågor som:

- Är det viktigt att lära sig språk? Varför?
- Vad är viktigast när man lär sig ett nytt språk i skolan?
- Hur tror du en språklektion kommer att se ut?

Tanken med denna enkät är att både elever och lärare ska vara väl förberedda inför informationstillfället.

På denna fråga svarar Anders att han tror att det skulle vara bra om eleverna var förberedda för besöket, för *"ofta är det ju inte så att de har reflekterat så mycket omkring det där, utan frågorna väcks under tiden som vi gör vår presentation"* Jag poängterar att det skulle vara ett sätt för lärarna också att kunna förbereda sig, och då säger Anders att *"Hade man den informationen från början, gjord skriftligt, det skulle säkert vara jättebra!"*

Även Karin tänker att en enkät skulle kunna vara ett bra sätt att förbereda eleverna och att i förväg fånga upp deras frågor och funderingar. Tania däremot är inte så intresserad av denna idé. Hon tycker att eleverna får den information de behöver i det upplägg skolan redan har.

5.3.5 Besöka en befintlig språkvalslektion

Ett förslag som Norlin (2008) presenterar i sitt examensarbete är att elever som står i begrepp att välja språk ska få möjlighet att besöka befintliga språkvalslektioner.

Tanias spontana svar på detta förslag är att hon tycker att det vore *”underbart!”*. Hon förklarar att hon nyligen pratat om detta med sin man, som också undervisar i spanska. Hon berättar vidare: *”I årskurs 9 pratar vi bara spanska, och det funkar jättebra! Och det skulle vara roligt om femmorna kom och hälsade på och kollade hur det går till, så kan de tänka, så här i början att ”kanske när jag går i 9:an så kan jag prata som dem, och förstå så mycket som de kan!”*

Jag frågar om hon tänker att lektionen skulle vara upplagd på ett speciellt sätt, eller om det skulle vara en helt vanlig lektion, där besökarna får var med och lyssna, och hon svarar att hon tycker att det ska vara en vanlig lektion, *”annars blir det inte så roligt för niorna.”* Hon tillägger att hon skulle fråga niorna först om de skulle acceptera detta, för *”man måste respektera vad de tycker också.”* Jag frågar vidare hur hon skulle tänka kring upplägget av lektionen om eleverna hälsade på i årskurs 6 eller 7, och då säger Tania att om det var en sexa skulle hon kunna anpassa så att både femmor och sexor kunde hänga med. Hon tillägger dock att det skulle vara svårt att genomföra rent praktiskt, då klassrummen är för små för att kunna rymma både de ordinarie eleverna och besökarna från femman.

Anna funderar en stund på frågan innan hon svarar att det beror helt på hur man lägger upp besöket. Hon tänker att den mottagande gruppen måste fungera bra och inte får vara alltför stor, annars riskerar det att bli kaos. Hon anser också att det är viktigt att besökarna får vara delaktiga. Hon föreslår att man delar in eleverna i grupper och att de som läser språket får berätta vad de lärt sig, och att besöket fokuserar på ett utbyte elever emellan och inte så mycket på vad läraren gör. Hon tror att även om vissa mottagande elever skulle tycka ett sådant besök var jobbigt så finns det andra som skulle vara stolta över att få visa vad de kan. Jag frågar vilken årskurs hon anser skulle vara lämpligast att besöka, och hon funderar en stund men föreslår sedan en sjuan, så att det inte blir för stor åldersskillnad mellan eleverna, vilket hon anser skulle kunna vara hämmande för besökarna.

Karin menar också att kunde vara bra, men att det också kan vara *”lurigt”*, eftersom undervisningen kan se väldigt olika ut från ett lektionstillfälle till ett annat. Hon tänker att det är viktigt att planera upp lektionerna, så att det ser ungefär likadant ut i spanska och tyska, så

att inget av språken får något "övertag". Karin tillägger att "för, än en gång, det är inte bra att dom väljer ett språk bara för att, ja "det här verkar ju mycket roligare" eller för att "dom lagade ju mat den här gången". Det kanske man gör en gång per läsår!" Karin tänker att eleverna "har ju ändå läst engelska innan så dom vet ju hur en traditionell engelskalektion ser ut, med hörförståelse, att man läser texten och övar glosor eller vad det nu kan vara för någonting. Det är ju inte så att det är helt nytt för dom att läsa språk." Hon är inte övertygad om att ett sådant besök skulle ge eleverna så mycket.

När Anders får frågan om besök på en språkvalslektion är hans spontana svar att han känner sig ganska tveksam till det, eftersom han, till skillnad från Tania, menar att besökarna, om de kom in på en lektion i åttan eller sjuan där eleverna är i full gång med att använda språket, skulle känna att de inte förstår någonting och att det snarare skulle vara avskräckande. Han funderar vidare och kommer liksom Anna fram till att lektionen i så fall bör vara anpassad till besökarna, att eleverna visar och förklarar vad de gör. Det är då viktigt att det är motiverade elever, som tycker att det är roligt att förklara saker för yngre elever och motivera dem. Under sådana omständigheter anser Anders att "det kan vara en jättegod idé!"

5.3.6 Sammanfattning

Då lärarna ombeds måla upp en idealbild av språkvalsinformationen nämner tre av dem att de vill nå föräldrarna mer, och detta oavsett i vilken omfattning de når ut till dem i dagsläget. Endast en av lärarna ser inte behovet av mer information till föräldrarna kring språkvalet än kring andra skolämnen.

När det gäller möjligheten för eleverna att prova-på språken under en lite längre period innan de väljer är återigen tre av de fyra lärarna överens om att det vore bra. Idén om en enkät att dela ut till eleverna inför informationstillfället tycker ännu en gång tre av lärarna vore ett bra sätt för både elever och lärare att förbereda detta möte. Den fjärde läraren ser däremot ingen vits med detta.

Förslaget att de blivande språkvalseleverna skulle ges möjlighet att besöka befintliga språklektioner tas emot med varierande entusiasm av de olika lärarna. En av dem uttrycker spontant att det vore "underbart", en annan tror tvärtom inte att det skulle ge eleverna så mycket, och de övriga två menar att det skulle kunna vara en god idé under rätt omständigheter, och att det är viktigt att få med sig de mottagande eleverna.

6. Diskussion

Detta avsnitt innehåller likheter och olikheter mellan tidigare forskning och undersökningens resultat, slutsatser, samt förslag på förändringar ur en pedagogisk synvinkel. Avsnittet innehåller även förslag till fortsatt forskning.

6.1 Resultat i förhållande till tidigare forskning

6.1.1 Faktorer som lärarna anser påverkar eleverna vid deras val av språk.

Ett antal olika faktorer kan påverka elevernas beslut, och för den som ska informera eleverna inför valet av språk är det viktigt att känna till dessa faktorer. Tre faktorer framträder särskilt tydligt i min undersökning och överensstämmer även med den tidigare forskningen.

En av dessa faktorer är elevernas önskan att resa till länder där språken talas. Samtliga lärare är överens om att detta har ett stort inflytande på valet av språk, särskilt för de elever som har släkt i något av länderna, eller vars familj har en semesterbostad där.

I enlighet med vad Isaksson (2006), Arkel (2007) och Fredholm (2006) kommit fram till konstaterar alltså respondenterna att resande eller vilja att resa till målspråksländerna är en viktig faktor när det gäller att välja språk. Thorson m.fl. (2003) menar att många elever anser att en längre vistelse i målspråkslandet är det bästa sättet att lära sig språket. Även lärarna i undersökningen ser språkresor i skolans regi som ett viktigt inslag i undervisningen och en motivationsfaktor för eleverna, och författarna uttrycker en önskan om att det skulle finnas medel på skolorna för resor och andra efterfrågade språkprojekt.

En annan tydlig faktor är påverkan från människor i elevernas omgivning, som verkar spela en stor roll i det beslut eleverna fattar. Endast en av lärarna håller inte med om detta, utan har istället erfarenhet av att eleverna är mer självständiga i sitt val än tidigare.

Trots att varken Fredholm (2006), Isaksson (2006) eller Arkel (2007) sett några större tendenser till kompisval i sina undersökningar verkar det alltså förekomma, framför allt på en av skolorna i undersökningen, där läraren benämner det "kompistryck". När det gäller påverkan från familjen stämmer resultaten av denna undersökning väl överens med de resultat Isaksson (2006) och Edlert och Bergseth (2003) fått i sina undersökningar. Även Bartram (2006) anser att föräldrar har ett stort inflytande på valet av språk, då han ser en tydlig koppling mellan föräldrarnas kunskaper om språket och deras barns inställning till detta språk. En av lärarna i min undersökning menar att elevernas mottaglighet för denna föräldrapåverkan i valet av språk delvis kan bero på att eleverna själva inte har så mycket erfarenhet av något av språken.

Den tredje viktiga faktorn är elevernas egna och andras åsikter om språket, och här menar samtliga intervjuade lärare att eleverna har åsikter om språken och jämför dessa med varandra. Eleverna fastnar för olika aspekter av språket, såsom att franskan verkar svår att stava och uttala och att tyskan liknar svenskan. Att grammatiken dock av många anses vara lika svår på alla tre språken är nog inte eleverna medvetna om innan de börjar läsa.

Att eleverna uttrycker åsikter om de olika språken och jämför dessa med varandra kan ses som något naturligt och delvis positivt, men jag tänker att eleverna behöver vägledning i detta, så att de inte fastnar i stereotypa föreställningar om något språk. Här kan prova-på i någon form spela en stor roll, där eleverna får möjlighet att känna på språken innan de bestämmer sig. Kanske kan det leda till att de ändrar åsikt om språket, såsom den intervjuade läraren i Utbildningsradions program *Hur väljer man språk i femman?* konstaterat på sin skola. Majoriteten av mina respondenter ser prova-på som ett betydelsefullt inslag i elevernas valprocess, och samtliga anser att det är viktigt att eleverna i någon form får känna-på de olika språken, då detta även kan bidra till att motverka val som sker under påverkan av kamrater och familj. Endast en av mina respondenter har dock prova-på på sin skola, men även om lärarna anser att prova-på vore skulle gagna eleverna ligger införandet av det på rektorsnivå eller i vissa fall på kommunnivå att besluta om.

Gymnasielärarna i Thorson m.fl.:s undersökning (2003) nämner kulturkontakter, i form av "kontaktesor och utbytesverksamhet med skolor i målspråksländerna" som ett annat sätt att påverka elevers attityder till språken. Endast en av skolorna i min undersökning har utbytesresor, och läraren jag intervjuat där menar att hon tror att eleverna märker att en av effekterna av utbytena kan vara att lärarna blir mer entusiastiska i sin undervisning.

Enligt tidigare forskning och min undersökning finns det naturligtvis fler faktorer som påverkar elevernas val av språk, om än i mindre grad än de jag nu nämnt. En sådan är genusfaktorn, som ingen av mina respondenter nämner spontant, men som jag valde att fråga dem om. Ingen av de intervjuade lärarna ser det längre som en avgörande faktor, utan menar att antalet pojkar och flickor är ganska jämnt fördelat i grupperna. Enligt statistik från Skolverket jag tagit del av är det dock fortfarande fler flickor som läser franska och fler pojkar som läser tyska. Spanska är det språk där fördelningen mellan könen är som jämnast, vilket kan förklara att mina två respondenter som undervisar i spanska inte lagt märke till någon genusfaktor. När det gäller mina respondenter som undervisar i franska kan jag se två möjliga förklaringar till att de inte heller ser någon tydlig genusfaktor: Då denna var mycket markant när de själva läste språk och nu inte är lika uppenbar kan de ha fått känslan av att könen är jämnare fördelade i grupperna än de i verkligheten är. Den andra förklaringen skulle kunna vara att deras språkgrupper inte är representativa för ämnet franska i allmänhet i dagens skola.

En annan faktor är den kulturella. Mina respondenter som undervisar i spanska tar upp att deras elever (framför allt pojkar) uttrycker att de gillar spanska fotbollslag och att framför allt flickorna gillar spanska tv-serier. Spansk och latinamerikansk verkar enligt lärarna påverka både flickor och pojkar att välja just spanska. Denna kulturella faktor nämner inte mina respondenter som undervisar i franska, vilket skulle kunna tolkas som att den franska kulturen inte är lika känd och populär i Sverige som den spanska och den latinamerikanska. Då jag inte

intervjuat någon lärare i tyska kan jag inte utifrån min egen undersökning uttala mig om den tyska kulturens påverkan på elevernas språkval, men Fredholm (2006), som intervjuat elever som läser tyska konstaterar i sitt arbete att det även där finns elever som väljer språk efter kulturellt intresse, såsom musik eller andra kulturyttringar från språkområdet.

Detta stämmer överens med vad Linnarud (1993) skriver, nämligen att om en elev har en positiv inställning till ett visst målspråksland och dess kultur så är chansen större att eleven väljer att läsa just detta lands språk. Thorson m.fl. (2003) lyfter att moderna språk inte bara är ett skolämne, utan ett medel för bland annat kulturella erfarenheter.

En faktor som Bertilsson (2010) tar upp men som ingen av mina respondenter nämner är den socioekonomiska faktorn. Bertilsson menar att elevernas sociala ursprung inverkar på deras val av språk, och att det bland annat är därför fler barn till högutbildade läser franska än tyska. Detta tänker jag dock är svårt för den undervisande läraren att ha insyn i, då man i allmänhet inte vet något om sina elevers sociala bakgrund.

Ett sätt att fånga upp och börja arbeta med dessa faktorer skulle kunna vara den enkät jag föreslagit att man i förväg kunde dela ut till eleverna och utgå ifrån när man informerar dem. Om man på förhand får en aning om hur eleverna tänker kan man lättare möta deras funderingar och frågor och försöka hjälpa dem att tänka i mindre stereotypa banor när de ska välja språk.

6.1.2 Information som de blivande språkvalseleverna får

En stor mängd information finns numera att tillgå när man informerar eleverna inför språkvalet: en antologi om betydelsen av språkkunskaper, flera kortfilmer från Utbildningsradion, tänkta att vägleda eleverna, och sedan 2013 även en broschyr och ett bildspel från Skolverket avsedda att nå både eleverna och deras föräldrar.

Vilken information man känner till och använder varierar dock stort mellan skolorna i undersökningen. En av skolorna använder både Skolverkets broschyr och UR-filmerna *Välj språk*. På en annan skola används bara UR-filmerna, och på de två övriga används ingen digital eller skriftlig information alls. De intervjuade lärarna är dock alla överens om att det är viktigt att eleverna får likvärdig information. Detta uppnår lärarna på de två större skolorna genom att ta fram ett gemensamt upplägg för informationsstunden, och på de mindre skolorna informerar båda språklärarna tillsammans.

Något som inte Skolverket tar upp men som alla intervjuade lärare anser är viktigt är att eleverna får höra och prova att använda de olika språken under informationsstunden. För att detta ska vara möjligt behöver språklärarna vara närvarande när eleverna informeras. Även om det kan anses beklagligt att inte all den skriftliga och digitala information som finns

tillgänglig är känd och används av mina respondenter så är språklärarna således ändå vid tidpunkten för intervjuerna personligen engagerade i att ge de blivande språkvalseleverna information, vilket Skolverket efterfrågar, då man menar att språklärarnas engagemang förstås spelar en stor roll och att dessa "kanske behövs för att presentera en positiv och tilltalande bild av språkstudierna." (Skolverket, 2013, s.2).

På de två större kommunala skolorna i min undersökning har dock möjligheterna till engagemang från språklärarnas sida varierat över tid. Vissa år har de varit med och informerat eleverna på deras ursprungsskolor eller i samband med Öppet Hus på sin egen arbetsplats, medan de andra år inte alls deltagit i informations- och valprocessen. Bakom detta ligger dock rektorsbeslut, snarare än en ovilja från språklärarna själva att engagera sig.

Något som tas upp av både Skolverket och Utbildningsradion men som inte behandlas på samma sätt på alla skolor är information om de länder där språken talas. Detta pratar man om på de två mindre skolorna i undersökningen, medan den ena av de två större skolorna tonar ner detta då man anser att det kan missgynna tyskan, som inte är ett lika stort språk som de andra två. På den andra större skolan nämns inte detta alls, då läraren hävdar att det skulle vara att puffa för kulturerna istället för språket. Här har vi således ännu ett exempel på att informationen kan variera från en skola till en annan.

Något annat som varierar kraftigt mellan skolorna är vilken information föräldrarna får. På vissa skolor träffar språklärarna föräldrarna i samband med ett föräldramöte eller Öppet Hus. På en annan får föräldrarna skriftlig information hemskickad, i form av Skolverkets broschyr *Dags för språkval*, medan man på en av skolorna inte skickar ut något annat än själva språkvalsblanketten.

6.1.3 Information som de blivande språkvalseleverna skulle behöva

Lärarnas idealbild av språkvalsinformation innefattar att nå föräldrarna i större utsträckning än de gör idag. De menar att det är viktigt att föräldrarna från början blir införstådda med att deras barn kan komma att behöva deras stöd för att fullfölja sina språkstudier. Detta lyfter även Edlert och Bergseth (2003) i sin attitydundersökning. Många elever som fullföljt sina språkstudier uttrycker att de haft stöd hemifrån, medan författarna konstaterar att föräldrarna till vissa elever som hoppat av sitt språkval haft låga förväntningar på att deras barn skulle läsa ett modernt språk. Då många av de föräldrar som Edlert och Bergseth (2003) intervjuat själva anser att de har en viktig roll när det gäller barnens språkinläring, tänker jag att det gäller att skolan ger dem chansen att vara med från början.

Skolverkets bildspel *Dags för språkval* från 2013 hör till det material som är avsett att nå elever och föräldrar. Här är tanken att skolorna kan samla föräldrarna (eventuellt tillsammans med eleverna) till ett föräldramöte, där man visar detta bildspel och muntligt presenterar den rätt omfattande information som finns i det tillhörande stödmaterialet. Detta sker dock inte på

någon av skolorna mina respondenter arbetar på vid tidpunkterna för mina intervjuer, vilket är förklarligt vid två av fallen, då detta material ännu inte var publicerat då. Alla respondenter utom en efterfrågar dock mer kontakt med föräldrarna, och detta behov lyfts även i den tidigare forskningen, av Edlert och Bergseth (2003), Fredholm (2006) och Norlin (2008). De diskussioner kring språkvalet som efterfrågas både av Skolverket, tidigare forskning och vissa av mina respondenter tänker jag skulle kunna ske med detta bildspel som stöd, då innehållet i stödmaterialet täcker det mesta som forskningen och min undersökning kommit fram till att eleverna behöver veta.

Något annat tre av lärarna nämner är att ge eleverna möjlighet att prova-på språken under en lite längre period innan de väljer. Prova-på är inte något som Skolverket tagit ställning för eller emot, men att det förekommer på en del skolor nämns i stödmaterialet till bildspelet Dags för språkval. Prova-på och känna-på är ett sätt att ta informationen från en teoretisk till en praktisk nivå, där eleverna får möjlighet att själva ”uppleva” språket. Norlin (2008) och Fredholm (2006), samt en av mina respondenter är dock skeptiska till att prova-på räcker eller till vad eleverna får ut av det. Norlin föreslår att det bör kompletteras med besök på befintliga språkvalslektioner på skolan. Tre av mina respondenter är öppna för det, varav en är direkt entusiastisk och själv hade funderat i dessa banor. De tänker dock att sådana lektioner kräver noggrann planering från lärarnas sida, samt engagemang från de mottagande eleverna. Ett annat alternativ som också inbegriper ett elevengagemang skulle vara att som på Solbergaskolan i Visby låta elever i årskurs 6 eller 7 vara med och informera eleverna i årskurs 5.

Två av mina respondenter känner till och använder Utbildningsradions kortfilmer *Välj språk* som producerades 2010 i samband med den information de ger eleverna. Programmen tar upp flera av de punkter Skolverket vill att skolorna ska lyfta fram (som till exempel hur mycket man kan tänkas kunna uttrycka efter ett respektive sex års studier, att man inte ska låta sig påverkas av andras åsikter när man väljer språk och att inget av språken är lättare eller svårare än ett annat). Genom exemplet med den vilsna femteklassaren Klara tar man fasta på att eleverna kan behöva den här sortens input för att komma fram till ett beslut och därför tänker jag att det skulle kunna vara givande för alla blivande språkvalselever att få se dessa program.

6.2 Pedagogiska implikationer och förslag till förändringar

Efter att ha tagit del av den information som faktiskt finns att tillgå när eleverna ska välja språk konstaterar jag att den numera är riklig och mångfacetterad, både till utformning (skriftlig och digital), innehåll och valda infallsvinklar.

Efter att ha genomfört min undersökning konstaterar jag dock att denna information inte verkar vara så känd ute på skolorna som den borde vara. Även om jag aktar mig för att generalisera utifrån min undersöknings begränsade data, anser jag dock kunna notera detta. Jag tänker att det är viktigt att myndigheter såsom Skolverket, men även rektorer ser till att

alla som är engagerade i att informera eleverna inför språkvalet känner till all information som finns.

De intervjuade lärarna hade även egna inslag i informationsstunden, som med fördel skulle kunna kombineras med den ”officiella” information som finns att tillgå. Exempel på det är att eleverna får möjlighet att lyssna på och prova att använda språken. Majoriteten är också positiv till prova-på-kurser, och flera är öppna för förslaget att låta de blivande språkvalseleverna besöka befintliga språklektioner, något som jag tänker borde vara värt att testa.

Vidare bör påpekas att vissa beslut kring förändringar i upplägg och innehåll av språkvalsinformation ligger hos lärarna, medan andra bitar, såsom införandet av längre prova-på-perioder, Öppet Hus som ett forum för att nå både elever och föräldrar med information, eller språklärares deltagande på föräldramöten i årskurs fem, ligger hos rektor eller i vissa fall stadsdelen eller kommunen att besluta om.

Då såväl tidigare forskning som Skolverket anser att det är viktigt att språklärarna är engagerade i valprocessen, tänker jag att det borde var angeläget för rektorerna att se över hur denna information verkligen går till. Jag anser att det är ett stort bekymmer att språklärarna på vissa skolor inte har en aning om vilken information kring språkvalet eleverna har med sig i bagaget när de påbörjar sina studier. Som nämndes i inledningen till detta arbete tänker jag att man som språklärare behöver veta det, för att kunna bygga vidare på denna information och motivera eleverna till att fortsätta läsa sitt språk, även under de perioder då det kan kännas motigt. Utgångspunkten i detta arbete var att ett genomtänkt val av språk är av betydelse för elevernas fortsatta språkstudier. Det handlar alltså om att se till att eleverna är välinformerade när de påbörjar sina språkstudier, något som även Norlin (2008) menar skulle kunna bidra till att minska avhoppet från språkvalet.

En annan viktig punkt är föräldrarnas engagemang i sina barns språkstudier, och där kan man enligt tidigare forskning, samt tre av mina respondenter vinna på att de får möjlighet att vara med från allra första början, det vill säga redan i samband med valprocessen.

Skolinspektionen menar att skolan ska arbeta för att motivera elever till studier i moderna språk och för att minska avhoppet, och i detta arbete ingår att se till att eleverna får ”en heltäckande och relevant information inför språkvalet” (Skolinspektionen, 2010, s.23). Till skillnad från de andra ämnena i grundskolan kan eleven välja bort språkvalet, och det anser Skolinspektionen ställer höga krav på skolan när det gäller individanpassning, kvaliteten i undervisningen, samt information inför språkvalet (Skolinspektionen, 2010).

En utveckling av det sätt informerandet inför språkvalet sker ute på skolorna kan således visa sig behövas på många skolor. Om en sådan utveckling ska bli till krävs inte enbart tillgång till bra informationskällor (vilket numera finns), att de som ska använda dem känner till dem (vilket långt ifrån alla verkar göra), utan även att det förs en diskussion mellan lärare och rektorer på skolorna, och likaså mellan rektorer när det gäller de större skolorna med

upptagningsområden som består av flera skolor. Vad är viktigt att lyfta, till vem (elever och föräldrar?) och hur ska upplägget se ut? Först då har valet av språk chansen att bli den process som den tidigare forskningen och även vissa lärare i denna undersökning efterlyser.

6.3 Förslag till fortsatt forskning

Mitt fokus i denna studie har varit att ta reda på vilka faktorer mina respondenter anser påverkar eleverna då de väljer språk, vilken information de får i samband med valprocessen, samt vilken ytterligare information de intervjuade lärarna bedömer att eleverna skulle behöva.

Inom detta område finns mycket kvar att undersöka. Jag anser att det till exempel kunde vara intressant att göra en kvantitativ eller kvalitativ enkät kring vilka informationskällor som faktiskt används ute på ett antal olika skolor, för att ta reda på hur det ser ut på en bredare front än vad den slags undersökning jag valde kan visa.

En annan infallsvinkel skulle kunna vara att intervjua rektorer kring hur de tänker om upplägget av språkvalsinformation på sin skola och inom dess upptagningsområde.

6.4 Avslutande ord

Avslutningsvis vill jag uttrycka min förhoppning att detta arbete kunnat börja kasta ljus över det relativt outforskade område som handlar om elevernas val av modernt språk i grundskolan, och att det ska kunna bidra till en större medvetenhet i skolans värld om att detta val bör vara resultatet av en genomtänkt process.

Referenslista

Arkel, A. (2007). *"Det värkar vara ett bra språk att kunna"*. Examensarbete 10 poäng. Malmö Högskola. Lärarutbildningen.

Andersson, S. & Johnsson, E. *En studie om avhopp i moderna språk*. Examensarbete 10 poäng. Göteborgs Universitet. Lärarprogrammet.

Bartram, B. (2006). *An examination of perceptions of parental influence on attitudes to language learning*. London. Routledge.

Bertilsson, Emil (2010). *Språkens konjunkturer: Del 1: De moderna språken i grund- och gymnasieskolan. Rapporter från Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi 48*. Uppsala: SEC, Uppsala universitet

Edlert, M., Bergseth, E. (2003). *Attitydundersökning om språkstudier i grundskola och gymnasieskola*. Stockholm. Skolverket. Andreas Lund & Co AB.

Fredholm, K. (2006). *Grundskoleelevers inställning till moderna språk*. Examensarbete 10 poäng. Karlstads universitet. Lärarprogrammet.

Hallerdt, B. (1995). *Studieresultat och social bakgrund– en översikt över fem års forskning*. Stockholm: T-Tryck AB.

Holme, I och Solvang, B. (1997). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Hyltenstam, K. & Österberg, R. Foreign language provision at secondary level in Sweden. *Sociolinguistica 24/2010*, s. 85-100.

Isaksson, A. (2006). *Vad gör spanskan populär?* Examensarbete 10 poäng. Malmö Högskola. Lärarutbildningen.

Jackson, M. (2005). *Deutsch Macht Spass -German is fun! Isn't it? Tyska är roligt! Eller?* Malmö: Examensarbete. Malmö Högskola.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.

Kylén, J-A. (2004) *Att få svar. Intervju. Enkät. Observation*. Stockholm: Bonniers.

Linnarud, M. (1993). *Språkforskning för språklärare*. Studentlitteratur: Lund.

Norlin, C. (2008). *Språkvalet i årskurs fem*. Examensarbete 10 poäng. Malmö Högskola. Lärautbildningen.

Riksdagen (1992/93). *En ny läroplan*. Hämtat 2010-03-25, från:
http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Propositioner-och-skrivelser/En-ny-laroplan-for-grundskolan_GG03220/

Riksdagen (1994). Grundskoleförordningen. Hämtat 2010-03-28, från:
http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Grundskoleforordning-1994119_sfs-1994-1194/#K2

Riksdagen (2010). Nya gymnasieförordningen. Hämtat 2015-01-03, från:
http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Gymnasieforordning-20102039_sfs-2010-2039/

Skolinspektionen (2010). *Moderna Språk*. Rapport 2010:6. Hämtat 2015-02-20, från:
<http://www.skolinspektionen.se/sv/Beslut-och-rapporter/Publikationer/Granskningsrapport/Kvalitetsgranskning/Moderna-sprak/>

Skolverket (1999). *Språkvalet i grundskolan – en pilotstudie*. Hämtat 2010-04-26, från:
http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D583

Skolverket (2011). *Utveckling av språkvalet*. Hämtat 2015-02-08, från:
http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2500

Skolverket (2013a). *Stöd för att informera om språkvalet*. Hämtat 2015-01-03, från:
<http://www.skolverket.se/skolutveckling/larande/sprak/amnen/sprakvalet-1.199432>

Skolverket (2013b). *Dags för språkval- informationsbroschyr*. Hämtat 2015-01-07, från:
http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3016

Skolverket (2013c). *Bildspel Dags för språkval*. Hämtat 2015-01-07, från:
<http://www.skolverket.se/skolutveckling/lanande/sprak/amnen/sprakvalet-1.199432>

Skolverket (2013d). *Förberedelsematerial till bildspelet*. Hämtat 2015-01-07, från:
<http://www.skolverket.se/skolutveckling/lanande/sprak/amnen/sprakvalet-1.199432>

Skolverket (2014). *Meritpoäng för högskolestudier*. Hämtat 2015-01-17, från:
<http://www.skolverket.se/skolutveckling/studie-och-yrkesvagledning/val-och-vagledning/syv-gymnasieskola/meritpoang-for-hogskolestudier-1.215935>.

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Söderberg, C. (2008). (red). *Språk. Världens grej! En handfull texter om språkens gränslöshet – glädjen, nyttan, vikten...* Uppsala: Edita Västra Aros AB.

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Tholin, J. & Linqvist, A-K. (2009) *Språkval svenska/engelska på grundskolan – en genomlysning*. Borås: Institutionen för pedagogik, Högskolan i Borås.

Thorsson, S., Molander Beyer, M. & Dentler, S. (2003). *Språklig enfald eller mångfald ...? En studie av gymnasieelevers och språklärares uppfattningar om elevers val av moderna språk*. UFL-rapport nr 2003:06, Göteborgs universitet, Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning, Uppsala.

Utbildningsradion (2008). *Hur väljer man språk i femman?* Tillgänglig:
<http://www.ur.se/Produkter/148976-I-love-sprak-samtal-Hur-valjer-man-sprak-i-femman>

Utbildningsradion (2010). *Välj språk!* Tillgänglig:
<http://sli.se/apps/sli/prodinfo.php?db=3&article=U102026-01>

Vetenskapsrådet (2012). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtat 2015-02-09, från: www.codex.vr.se/texts/HSFR

Bilaga - Intervjuguide

Vilka faktorer anser du påverkar eleverna när de väljer språkval?

Finns det exempel på att den etniska bakgrunden påverkar valet?

Finns det elever som har släktingar i något av målspråkländerna?

Har du sett exempel på att resande till dessa länder påverkar när eleverna väljer språk?

Har du sett skillnader beroende på kön?

Har du erfarenhet av att det förekommer så kallade kompisval?

Upplever du att det finns vissa föreställningar om språken?

Hur märker du den här påverkan från föräldrarna, som du pratade om i början?

Vilken information får de blivande språkvalseleverna som du möter idag?

Hur ser upplägget av informationstillfället ut?

Är ni båda/alla där samtidigt när ni informerar?

Vad är innehållet i informationen?

Brukar ni ge någon information om de länder där målspråket talas?

Brukar ni prata om de språkresor som anordnas av skolan?

Brukar ni prata om framtida möjligheter som språkstudier kan ge?

Får föräldrarna någon information i det skedet?

Har ni haft någon längre prova-på-kurs någon gång på den här skolan?

Hur var prova-på upplagt?

Hur lång var varje kurs?

Har det utvärderats?

Hur skulle du vilja förändra och förbättra upplägget och innehållet av den information som eleverna får?

Vad saknar du, om du fick måla upp en idealbild?

Känner du att det finns behov av mer information till hemmet?

Vad tror du om att i förväg dela ut en enkät till eleverna, som ett sätt att få dem att börja reflektera kring språkvalet, och som ni kan ta del av innan ni sedan träffar dem?

Vad tänker du om att eleverna i 5:an skulle få besöka en språkvalslektion i varje språk?

Vilken årskurs tror du man skulle besöka i så fall?

Tänker du att den här lektionen skulle vara upplagd på ett speciellt sätt, eller skulle det vara en helt vanlig lektion?

